

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
Katedra pedagogiky a psychologie

Úroveň verbální komunikace u dětí v předškolní třídě mateřské školy
Level of verbal communication in children in pre-kindergarten class

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce
PaedDr. Eva Suchánková, Ph.D.

České Budějovice 2011

Benešová Simona

Prohlášení: Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 24. března 2011

Podpis:.....

Děkuji vedoucí práce PaedDr. Evě Suchánkové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady, podněty a připomínky, trpělivost a čas při konzultacích.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje problematice rozvoje komunikačních schopností u dětí v předškolní třídě mateřské školy. Jednotlivé kapitoly se zabývají komunikací, vývojem řeči u dítěte a jakým vliv má rodina, média a mateřská škola na rozvoj komunikačních schopností u těchto dětí. V další části práce pak pomocí dotazníkové metody zjišťuji, jakým způsobem se podílí rodina na rozvoji řeči dítěte a jak hodnotí učitelky mateřské školy úroveň verbálního vyjadřování u dětí v předškolní třídě.

Klíčová slova: komunikace, řeč, jazyk, vývoj řeči, narušená komunikační schopnost, rodina, média, mateřská škola, pedagog, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

Abstrakt

The thesis deals with the issue of development of communication skills in children in pre-kindergarten class. Individual chapters deal with communication, speech and the influence and the influence of the family, media and kindergarten on the development of communication skills in these children. In the next section, then use the questionnaire method identifies, how to evaluate the kindergartener level of verbal expression in children in the preschool class.

Keywords: communication, speech, language, speech development, disturbed communication ability, family, media, kindergarten, educational programme for pre-school education.

Obsah

Úvod	6
1 Komunikace	7
1.1 Neverbální komunikace.....	7
1.2 Verbální komunikace.....	8
2 Vývoj řeči dítěte	9
2.1 Fylogenetický vývoj řeči.....	9
2.2 Ontogenetický vývoj řeči.....	9
2.2.1 Předřečové stádium řeči.....	9
2.2.2 Vlastní vývoj řeči.....	10
3 Narušená komunikační schopnost	13
3.1 Příčiny narušené komunikační schopnosti.....	13
3.2 Terapie.....	16
3.3 Prevence.....	17
4 Činitelé ovlivňující vývoj řeči dítěte	18
4.1 Rodina.....	18
4.2 Média.....	21
4.3 Mateřská škola.....	22
5 Výzkumná část	25
5.1 Cíl práce.....	25
5.2 Hypotézy.....	25
5.3 Metody a metodika.....	27
5.4 Charakteristika zkoumaného vzorku.....	28
5.5 Vyhodnocení výsledků.....	30
Závěrečné shrnutí	55
Seznam použité a citované literatury.....	57
Přílohy	58

Úvod

Člověk potřebuje k životu komunikovat s druhými lidmi. Komunikace je součástí našeho každodenního života. Nejsou-li uspokojeny potřeby komunikace, nemůže se člověk rozvinout v plnohodnotnou lidskou bytost. Komunikační dovednosti jsou utvářeny především v předškolním věku a rozvoj těchto dovedností je velmi důležitý vzhledem k požadavkům spojených se zahájením školní docházky. K tomu, aby se řeč dítěte co nejlépe rozvíjela je třeba podnětného a stimulujícího prostředí.

Dnešní generace dětí získává díky různým médiím mnoho informací, které rozšiřují jejich znalosti i vědomosti. Dokážou komunikovat různými způsoby. Například pomocí mobilních telefonů, počítačovými hrami, různými slovními zkratkami, gesty, a to už v předškolním období. Komunikace zrychlila. Knihy jsou vytlačované rychlejšími druhy komunikačních kanálů ve formě digitálních obrazových a zvukových přenosů. Rychlost a dostupnost v získávání informací, snadná komunikace díky internetu je přece velký pokrok lidstva a vyhovuje dnešnímu rychlému životnímu stylu. Je tu však i druhá strana, kterou jsme my pedagogové zaznamenali, a to v oblasti slovního vyjadřování. Děti mají stále častější komunikační problémy. Nejedná se však jen o logopedické vady nebo vrozené vady. Jde o celkový jazykový projev, počínaje artikulací, bohatostí slovní zásoby a celkově kultivované vyjadřování.

Bakalářská práce se zabývá komunikací, ontogenezí a fylogenezí řeči, narušenou komunikační schopností a činiteli ovlivňující vývoj řeči dítěte. Patří jsem rodina, média a mateřská škola. Nastihuje problém dnešního rychlého až chaotického životního stylu, kdy někteří rodiče nemají tolik času na své děti.

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo zjistit, zda úroveň verbální komunikace u dětí předškolního věku, zvláště pak u dětí 5-7letých se jeví jako problematická. Na základě cíle jsem si stanovila hypotézy a vytvořila dva dotazníky, jeden pro rodiče a druhý pro učitelky mateřských škol.

1. Komunikace

„Komunikace znamená obecně lidskou schopnost užívat výrazové prostředky k vytváření, udržování a přestování mezilidských vztahů. Komunikace významně ovlivňuje rozvoj osobnosti, je důležitá v mezilidských vztazích, je prostředkem vzájemných vztahů. V nejšířším slova smyslu lze komunikaci chápat jako symbolický výraz interakce, tj. vzájemné a oboustranné ovlivňování mezi dvěma nebo více systémy. Znamená současně i přenos informací, které jsou prostředkem ovlivňování subjektů na komunikaci se podílejících.“ (Klenková, 2006, s. 25).

Lidská komunikace představuje určitou specifickou schopnost člověka spojovat se s okolním světem a je součástí našeho každodenního života. Nejde jen o slova, ale i o osobní kontakt s ostatními lidmi, začleňujeme se tak, do určitého sociálního a přírodního prostředí. Lidské činnosti a sociální styk jsou základními projevy aktivního člověka. Po celý život je člověk v neustálé interakci s ostatními lidmi. Chování a jednání lidí je ovlivňováno různými faktory, které se podílejí na formování osobnosti. Patří sem charakterové vlastnosti, vývojové a výchovné vlivy.

Své pocity můžeme druhému člověku vyjádřit pomocí komunikace. Informovat ho o tom, co se nám líbí, co ne a co k němu cítíme. Díky této vztahové komunikaci podáváme člověku informace o tom, jak ho vnímáme. (Svobodová, 2010)

Komunikace patří mezi naše základní potřeby. Dorozumíváme se pomocí slov i gest a předáváme si a přijímáme různé informace. Pokud při komunikaci používáme slova nebo písmo, jedná se o komunikaci verbální. Do neverbální komunikace patří mimika obličeje, gesta, pohyby a polohy těla, a také hlasové neslovní projevy, které probíhají většinou nevědomě (Sovák, 1984).

Toho co se děje mezi lidmi při komunikaci, je vždy více, než říkají slova. Nevnímáme jenom slova, ale také co říkají pohyby těla. Komunikace slovní i mimoslovní by měla spolu souznít. Pokud se rodič na dítě usmívá, má ruce v bok a kárá své dítě přísným tónem, může z toho mít dítě smíšené pocity.

1.1 Neverbální komunikace

Základními oblastmi neverbální komunikace jsou (Mareš, Křivohlavý, 1995, s. 107-113 in Zelinková, 2001, s. 94):

- sdělování pohledy, délka a četnost pohledů, mrkání a velikost zornic
- sdělování výrazem obličeje, mimikou

- sdělování intenzitou a rozsahem pohybů
- sdělování fyzickými postoji jako je poloha těla, rukou, hlavy atd.
- sdělování gesty, které je vázáné na určitou kulturu
- sdělování dotykem, např. podáním ruky
- sdělování vzájemnou blízkostí a polohou komunikujících
- sdělování způsobem oblékání, úpravou vlasů atd.

Neverbální komunikace nám někdy sděluje více než komunikace verbální. Jasněji hovoří povzbudivé pohledy a úsměvy než-li uhybavé pohledy, skloněná hlava a ramena.

1.2 Verbální komunikace

Na rozdíl od neverbální komunikace používá verbální komunikace specifické lidské znaky, kterými jsou mluvená řeč a písmo. Mluvená řeč je nejčastější formou komunikace. Řeč je schopnost, která je dána pouze člověku.

K tomu, abychom mohli komunikovat potřebujeme řeč a jazyk. Podle Klenkové (2006, s27), „*je řeč specifickou lidskou schopností, která umožňuje rozhovor a vytváří společenství. Kdy se jedná o vědomé užívání jazyka jako složitého systému znaků a symbolů, sloužící člověku ke sdělování myšlenek, přání a pocitů.*“ Řeč je tedy schopnost užívat výrazových nebo-li sdělovacích prostředků a slouží k mezilidské komunikaci.,*Zatímco řeč je výkon individua je jazyk výtvar společenský.*“ (Sovák, 1984, s.15).

Pomocí jazyka se komunikace uskutečňuje nejsnáze. Dochází neustálé výměně myšlenek, kdy na jedné straně formulujeme a vyjadřujeme vlastní myšlenky a na druhé straně jde o chápání a osvojování těchto myšlenek. Vytváří se tak komunikační řetěz, který spoluvytváří osoba sdělující i osoba přijímající. Komunikace se skládá ze tří složek, z původce sdělení, sdělení a adresáta příjemce sdělení, který pak dává zpětnou vazbu původci sdělení. (Hůrková-Novotná, Šrámková, 1985)

Řeč nám není vrozena, ale na svět si přinášíme určité dispozice. Dítě se učí mluvit napodobováním řeči svého nejbližšího okolí. Děti rády napodobují vše co slyší, a proto eventuálně i vady, kterých se rodiče a nejbližší okolí dítěte dopouštějí.

2. Vývoj řeči dítěte

Co si představíme pod pojmem zdravý vývoj řeči a jak poznáme, že se řeč našeho dítěte vyvíjí správně? Kladou si často tyto otázky rodiče malých dětí. Musíme brát v potaz, že každé dítě má své tempo, a že u všech dětí neprobíhá vývoj dětské řeči stejně. Posuzujeme-li tedy stav dětské řeči, musíme se držet určitých vývojových norem a přihlížíme k individuálním zvláštnostem dítěte. K tomu, abychom věděli, kdy má dítě začít mluvit, je dobré znát vývoj řeči dítěte. Řeč je důležitým dorozumívacím prostředkem a ne každé dítě se jí naučí snadno a bez problémů. Vývoj řeči může do jisté míry ovlivňovat dědičnost, poruchy zraku a sluchu, nervové onemocnění atd. Největší vliv na správný vývoj výslovnosti u zdravých dětí má rodinné prostředí, ve kterém vyrůstá, a kde se mu dostává správného řečového vzoru a citlivého přístupu, a kde má dítě dostatek podnětů. K tomu, abychom věděli, kdy má dítě začít mluvit, je dobré znát vývoj řeči dítěte.

2.1 Fylogenetický vývoj řeči

Řeč je schopnost, která je dána jenom člověku. Nejdříve se vyvíjela tak, že nejstarší předchůdci člověka spolu pravděpodobně komunikovali stejně, jako dnešní vyšší žijící zvířata a to zvuky a pohyby těla. Nejdříve tedy vznikla **složka projevovalá**, kam patří zvuky vytvořené hlasem, kterými člověk vyjadřoval své pocity, jako je bolest, radost, hlad aj. Dále pak vznikly zvuky, které se vytvářely za nějakým účelem, a to působit na jiné např. při volání o pomoc, to patří do **složky vybavovací**. Ve vývoji pak následuje **složka dorozumívací**, ve které už dochází ke sdělování myšlenek pomocí vydávání zvuků a k chápání a vnímání toho, co nám sdělují jiní. (Kutálková, 2005)

2.2 Ontogenetický vývoj řeči

Znamená vývoj řeči konkrétního člověka. Uskutečňuje se v přípravných stádiích v tzv. předřečovém období a ve stádiu vlastního vývoje řeči.

2.2.1 Předběžné stádium řeči

Do předběžného stádia řeči patří **období křiku**. První křik je reflexní činnost a dítě tímto křikem ohlašuje svůj příchod na svět. I když vnímáme křik jako projev

nespokojenosti, dítě má hlad nebo žízeň, může to být jen volání někoho blízkého a tady už nejde o reflexní činnost, ale o sdělení vydané za nějakým účelem. Kolem šestého týdne se zvětšuje rozsah a intenzita hlasu, mluvíme o tvrdém hlasovém začátku, kdy dítě dává pláčem najevo svou nespokojenost. A objevuje se měkký hlasový začátek, kdy dítě dává najevo svou spokojenost a spolu s pohyby rtů a jazyka si dítě brouká. Dále následuje **období žvatlání**, kdy už dítě dokáže lépe používat mluvidla. Vytváří zvuky připomínající hlásky nebo slova, záleží na tom, jak se mu podaří nastavit pusku, nejde zatím o činnost vědomou, ale o pudovou hru s mluvidly. Pudově si broukají děti na celém světě i děti hluché. V půl roce života se dítě snaží a napodobuje své okolí gestikulací obličeje, výrazy, napodobuje to co slyší, melodii i tempo řeči. V devátém měsíci nastává období rozumění řeči, je to období, kdy se dítě učí rozumět prvním básničkám jako je „Paci, paci“ nebo „Jak si veliký?“ atd. Dítě ještě spíše vnímá a reaguje na melodii než na obsah slova. V tomto období je důležitá komunikace, city, pocit bezpečí a přítomnost s dospělými, je to dobré k tomu, aby se zvětšoval počet slov, kterým dítě rozumí, i když je zatím neumí vyslovit. Negativem pro další vývoj je nepodnětné prostředí. Po období žvatlání následuje **první slovo**. (Kutálková, 2005)

2.2.2 Vlastní vývoj řeči

Vlastní vývoj řeči začíná okolo jednoho roku života dítěte. První slovo dítěte je krátké, nejčastěji se skládá z jedné nebo dvou slabik, i když znamená celou větu. Počet slov, které dítě užívá na konci 1 roku života je okolo 6ti slov. V 18ti měsících užívá kolem 20ti slov, ve 2 letech 150 až 200 slov, mezi 3 a 4 rokem se slovní zásoba zvětšuje na 1000 slov a průměrná slovní zásoba 6tiletého dítěte je 2500 až 3000 slov.

Klenková (2006, s. 36-37) popisuje období charakterizující čtyři postupná, na sebe navazující stádia. Stádium **emocionálně volní** je počátečním obdobím vlastní řeči, kdy dítě vyjadřuje svoje přání, city a prosby. Používá k tomu první verbální projev jako jsou jednoslovné věty. Například slovem „pá“ dítě vyjadřuje radost, že půjde ven, nebo nespokojenost, že maminka odchází. První slůvka neznamenaají zánik žvatlání, to ještě nějakou dobu přetrvává. V období mezi 1 a půl až 2 roky dítě napodobuje dospělé, ale také si samo napodobuje slova, mluvení se stává pro dítě činností nastává **egocentrické stádium vývoje řeči**. Dále je to stádium **asociačně reprodukční**, kdy první slůvka mají funkce pojmenovavací. Slova, které dítě už slyšelo ve spojení s určitými jevy, začíná přenášet na jevy podobné. Mezi 2.a 3. rokem začíná stádium rozvoje komunikační řeči, kdy se dítě pomocí řeči učí dosahovat nějakého cíle. Snaží se o častější komunikaci

s dospělými i s okolím. Po stádiu asociačně reprodukčním následuje **stádium logických pojmů**, které „*nastává okolo 3. roku života dítěte. V tomto stadiu označení, dosud úzce spjatá s konkrétními jevy, se postupně pomocí abstrakce, zevšeobecňování stávají všeobecným označením čili slovem s určitým obsahem*“ (Klenková, 2006, s.37). V tomto období dochází často k těžkostem, kdy na základě složitých myšlenkových operací, dochází k opakování hlásek, slabik, slov, k zarážkám v řeči apod. Posledním obdobím je **období intelektualizace řeči**, kdy si dítě začíná na přelomu 3.a 4. roku dítěte osvojovat nová slova. Slova se prohlubují, zpřesňuje se obsah slov i gramatická forma, rozšiřuje se slovní zásoba a vše pokračuje až do dospělosti.

Poznatky o vývoji jazykových rovin se využívají při charakteristice řečového vývoje. Jazykové roviny jsou čtyři složky, které spolu tvoří řeč. Řeč dítěte posuzujeme jako celek a při vývoji sledujeme všechny jazykové roviny. V ontogenezi řeči se jazykové roviny prolínají. Jsou to **morfologicko-syntaktická rovina**, kterou zkoumáme ji až okolo 1.roku, kdy začíná vlastní vývoj řeči. Vznikají první slova opakováním slabik mama, tata, tyto slova jsou neohebná. Od dvou let vznikají už dvojslovné věty jako třeba „mama pápá“. Dítě začíná používat nejdříve podstatná jména a později slovesa, k tomu se přidávají mezi druhým a třetím rokem přídavná jména, s postupem zájmena a nejdéle používá číslovky, předložky a spojky, též už také skloňuje. Používání jednotného a množného čísla se objevuje po třetím roce dítěte, mezi třetím a čtvrtým rokem tvoří souvětí a po čtvrtém roce používá dítě všechny slovní druhy. Další rovinou je **lexikálně-sémantická rovina**, která se zabývá vývojem slovní zásoby. Dítě začíná rozumět řeči okolo desátého měsíce. Ve dvanácti měsících používá svoje první slova, může jich být pět až sedm. Slovní zásoba se zvětšuje a ve dvou letech dítě používá přibližně 200 slov. Ve třech letech je to 1000 slov a ve čtyřech letech asi 1500 slov. V šesti letech se to zvýší na používání 2500 až 3000 slov. Další rovinou, které odborníci věnovali největší pozornost je **foneticko-fonologická rovina**. Na dětský křik a broukání se výzkumy zaměřovaly hned po narození. Šetření založená na výzkumu, kdy se zkoumalo pořadí fixace vyslovovaných hlásek, která se ve výsledcích mnohdy rozcházela. Toto pořadí fixace je důležité znát, dle toho se pak postupuje při korekci výslovnosti. Nejdříve se fixují samohlásky, v pořadí fixace souhlásek jsou to hlásky závěrové, úžinové jednoduché, polozávěrové a úžinové se zvláštním způsobem tvoření. Brzy po narození začíná vývoj výslovnosti, ukončen může být asi v pěti až sedmi letech. Názory odborníků jsou různé. V dnešní době je zastáván názor, aby u dítěte byl ukončen vývoj výslovnosti do pěti let. Jinak je důležité zahájit logopedickou intervenci, aby při nástupu dítěte do školy byla výslovnost v pořádku.

Poslední rovinou je **pragmatická rovina**. Podle Grohnfelda (1982, In:

Lechta, Matuška, 1995) „*se dítě učí ovládnout mateřský jazyk nejen jako systém různých znaků a pravidel, ale současně si osvojuje schopnost používat různé komunikační vzorce, které aplikuje různým způsobem v různých situacích.*“ Snaha komunikovat je u dítěte patrná po třetím roce, navazuje a udržuje krátký rozhovor. Dítě používá řeč k regulaci dění ve svém okolí. (Klenková, 2006)

Mezi dětmi jsou značné rozdíly v tom, jak rychle roste slovní zásoba a ve schopnosti správně vyslovovat hlásky. Záleží na vyzrálosti centrální nervové soustavy a je ovlivněna prostředím ve kterém dítě žije a jež napodobuje. Výslovnost se vytváří a rozvíjí od těch nejjednodušších hlásek.

Tabulka rozvoje slovní zásoby a vývoje výslovnosti dle Škodová, 1998
(Informatorium 3-8, 2004, č.1. s. 13)

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
Do 1 roku	Dítě rozumí jednoduchým pokynům, začíná Opakovat jednoduchá slova, která slyší.	M B P A E I O U D T N J
Do 2 let	Tvoří jednoduché věty, od dvou let se ptá co je to, rozšiřuje se slovní zásoba.	K G H CH OU AU V F
Do 3 let	Mluví ve větách, začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět, ptá se „proč“. Začíná se tvořit verbální (slovní) paměť.	Musí zvládnout D N L Bě Pě Vě Mě
4 roky	Zpřesnění slovní zásoby a gramatické stavby vět, umí vyprávět, chápe děje.	Dokončuje se Ď Ť Ň začíná vývoj Č Š Ž
Do 6 let	Dítě chápe složité děje, velká slovní zásoba, gramaticky zvládá jednoduchá souvětí.	C S Z R Ř Kombinace Č Š Ž x C S Z

Dítě by mělo vstoupit do první třídy základní školy s rozvinutou řečí a bezchybnou artikulací. Mělo by být schopno se samostatně vyjadřovat, komunikovat se svými vrstevníky i dospělými, dokázat vyprávět pohádku, odříkat básničku a zazpívat písničku.

3. Narušená komunikační schopnost

Pokud není jedinec schopen efektivně komunikovat, mluvíme narušené komunikační schopnosti., *„Etiologie narušené komunikační schopnosti je různá. Při dělení příčin se využívá časové hledisko nebo hledisko lokalizační.“* (Klenková, 2006, s. 54).

Příčiny z časového hlediska mohou nastat v období vývoje plodu (prenatální období), v průběhu porodu (perinatální období) a po narození (postnatální období). Příčiny z lokalizačního hlediska, jsem patří genové mutace, vývojové odchylky, orgánové poškození, poškození centrální části, působení nevhodného, nepodnětného a nestimulujícího prostředí, narušení sociální interakce. Narušení komunikační schopnosti může být částečné nebo úplné. (Klenková, 2006)

V naší odborné literatuře i v logopedické praxi je od 90. let minulého století užívána symptomatická klasifikace narušené komunikační schopnosti, kterou uvádí (Lechta 1990, 2003 in Klenková, 2006, s. 55). Dělí v ní narušenou komunikační schopnost do 10 základních kategorií:

1. vývojová nemluvnost (vývojová dysfázie)
2. získaná orgánová nemluvnost (afázie)
3. získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)
4. narušení zvuku řeči (rinolalie, palatolalie)
5. narušení fluence (plynulosti) řeči (tumultus sermonis, balbuties)
6. narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie)
7. narušení grafické stránky řeči
8. symptomatické poruchy řeči
9. poruchy hlasu
10. kombinované vady a poruchy řeči

3.1 Příčiny narušené komunikační schopnosti

Rizikové děti z hlediska vývoje řeči ve věku od narození do 3 let můžeme rozdělit do dvou skupin. Do první skupiny patří děti s genetickými poruchami a chromozovými anomáliemi, neurologickými onemocněními, vrozenými malformacemi, senzorickými deficity, atypickými poruchami jaké je artismus a PDD, vrozenými poruchami metabolismu, děti vystavené toxickým vlivům, děti chronicky nemocné a děti, které prodělaly vážnou infekční nemoc. Do druhé skupiny zařazujeme děti zanedbané. Jsou to

děti alkoholiků, děti rodičů duševně nebo chronicky nemocných a děti z velice špatných socioekonomických podmínek. Dále jsem patří dříve narozené děti a děti s nízkou porodní váhou pod 1500g. Patří sem také děti, které prodělávají časté záněty středního ucha a děti s poruchami emocionality a chování. Většina těchto dětí potřebuje ranou intervenci a logopedickou terapii. Víme, že narušení či opoždění vývoje řeči v raném a předškolním věku má negativní vliv na další život dítěte. Narušená komunikační schopnost může mít za následek, že bude narušena komunikace s rodiči, projeví se to na duševním zdraví dítěte a jeho sociálním začlenění a nastanou problémy s učením ve škole. (Lechta, 2005)

Mezi nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti patří :

Opožděný vývoj řeči - Jedná se nejčastější poruchu řeči u dětí předškolního věku., *Vývoj řeči u dítěte neprobíhá jako samostatný proces, ale je ovlivňován vývojem sensorického vnímání, motoriky, myšlení a také jeho socializací.*“(Klenková, 2006, s. 63). Mluví-li dítě ve 3 letech méně nebo vůbec, jedná se zřejmě o opožděný vývoj řeči.

Dle Klenkové, 2006, s 66-67) je nutné hledat příčiny opoždění, provést diferenciální diagnostiku a zjistit odborná vyšetření, foniatrické, neurologické, psychologické a další, která vyloučí :

- sluchovou vadu (nedoslýchavost)
- vadu zraku
- poruchu intelektu, která je podle stupně postižení provázena opožděným vývojem řeči
- vady mluvních orgánů, orofaciální rozštěpy, které mohou být příčinou opožděného vývoje řeči
- akustickou dysgnozii, což znamená neschopnost zapamatovat si slova, porozumět smyslu slov
- artismus, autistické rysy – vývoj řeči se opoždí, často neprojevuje neschopnost komunikovat.

Nejčastější faktory, které ovlivňují vývoj řeči jsou:

- nepodnětné a nestimulující prostředí
- citová deprivace
- genetické vlivy
- nedonošenost, předčasně narození dítěte, nevyzrálá nervová soustava
- lehká mozková dysfunkce.

U dětí s opožděným vývojem řeči je vhodné doporučit rodičům vhodný postup při stimulaci psychomotorického a řečového dítěte v rámci logopedického poradenství, případně doporučit zařazení dítěte do mateřské školy. Poskytovat dítěti správný mluvní

vzor a podněcovat chuť dítěte komunikovat. Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci, rozumění řeči, aktivní i pasivní slovní zásobu, spontánní řeč a rozvíjet motoriku hrubou, jemnou, motoriku mluvních orgánů. Jestliže se věnujeme celkovému rozvoji i rozvoji řeči dítěte v období předškolního věku, opoždění může zcela vymizet. Důležitá je spolupráce rodičů, logopeda a mateřské školy.

Dysfázie – vývojová porucha, kde dochází k poškození raně se vyvíjející centrální nervové soustavy. Projevuje se ztíženou schopností naučit se komunikovat, i když jsou podmínky pro rozvoj řeči přiměřené. Vývoj řeči je narušený a nelze ho napravit. Dětem s vývojovou dysfázií je poskytována logopedická intervence v logopedických zařízeních, ve zdravotnictví i ve školství.

Afázie – „je složitá systémová porucha, u které se projevuje velké množství symptomů. Dochází k narušení nejen komunikační schopnosti, ale celé psychické, emocionální, volní sféry postiženého člověka. Afatici vyžadují komplexní rehabilitaci sestávající z lékařské, fyzioterapeutické, psychologické i logopedické terapie.“ (Klenková, 2006, s.84)

Mutismus – je ztráta schopnosti verbálně komunikovat, která není způsobena organickým poškozením CNS. Vyskytuje se nejčastěji u dětí předškolního a mladšího školního věku. Terapie mutismu je zdlouhavá a náročná. Je chápána spíše jako psychická porucha a vyžaduje týmový přístup, ve kterém by neměl chybět logoped, rodiče dítěte a pedagogové MŠ a ZŠ, kterou dítě navštěvuje.

Rinolalie – narušení, které postihuje zvuk řeči i artikulaci, vlivem získaných poškození velofaryngeálního závěrového mechanismu nebo vrozenými poruchami v orofaryngeální oblasti. Dochází k narušení rovnováhy ústní a nosní rezonance. Projevuje se to tím, že jedinec mluví mnoho nebo naopak málo přes nos. Podle toho se rinolalie dělí do tří skupin, na hyponazalitu, hypernazalitu a smíšenou nazalitu. Na terapii se účastní odborníci z medicínských i nemedicínských oborů (pediatr, foniatr, logoped a další).

Palatolalie – příčinou jsou orofaciální nebo-li obličejové rozštěpy, patra nebo rtu a patra. Vznikají tím, že nedojde ke spojení příslušných obličejových částí v místech, kde vzniká patro čelisti a rty. Na vzniku se podílí příčiny z hlediska dědičnosti (vnitřní) a příčiny vnější, které vznikají působením škodlivin v nejranějším stádiu těhotenství. Tato narušená komunikační schopnost vyžaduje komplexní péči od narození až do dospělosti. Na péči se podílí pediatr, genetik, anesteziolog, plastický chirurg, orthodont, psycholog, foniatr, stomatolog, logoped, sociální pracovníci a další

Balbuties (Koktavost) – nedobrovolné přerušování řeči, dochází ke komplexnímu narušení koordinace orgánů účastnících se na mluvení. Příčinou můžou být dědičné dispozice, orgánové poruchy, průběh biochemických procesů v mozku, psychotraumata apod. Potíže

se projevují v respiraci, fonaci, artikulaci, v melodii a tempu řeči, balbutici používají slovní vmetky (jo, no, žeáno atd.) a snaží se vyhnout slovům, které jim činí potíže. Mohou se objevit i poruchy neverbálního chování (mrkání, tiky atd.). Terapie není jednoduchá, pouze potlačujeme příznaky, neboť problém kóktavosti není dodnes vyřešen.

Dyslalie – nebo-li patlavost je artikulační porucha, kdy je narušena výslovnost jedné nebo více hlásek rodného jazyka. Je nejrozšířenější poruchou řeči nejen u dětí. Příčiny dyslalie mohou být způsobeny :

- nesprávným řečovým vzorem v prostředí, ve kterém dítě vyrůstá,
- motorickou neobratností,
- poruchou sluchu (vady sluchu),
- poruchou fonemického sluchu, kdy dítě ještě nedokáže rozlišovat jednotlivé hlásky, k úplnému rozvoji by mělo dojít na konci předškolní třídy,
- neustálým napomínáním rodinou dítěte za nesprávnou výslovnost,
- rodinou, která se dítěti nevěnuje,
- odchylkami řečových orgánů jako jsou defekty chrupu, přirostlá jazylková uzdička apod.,
- mentální retardací.

Při terapii je důležitý individuální přístup logopeda.

Dysartrie – je porucha motorické realizace řeči. Vzniká organickým poškozením CNS, může jít o vrozené vady (např. děti s DMO) a vad získané během života (zánětlivá onemocnění, nádory, úrazy hlavy aj.). Podle postižení CNS se dysartrie dělí na kortikální, pyramidovou, extrapyramidovou, bulbární, cerebelární a smíšenou. Terapie se provádí v rámci komplexní rehabilitace. (Klenková, 2006)

3.2 Terapie narušené komunikační schopnosti

Při terapii narušené komunikační schopnosti se vychází z aktuálního stavu a potřeb dítěte, ale také z potřeb a možností rodiny. Úloha rodičů v terapii se velmi změnila. Rodiče dětí s narušenou komunikační schopností na sebe přebírají více kompetencí i odpovědnosti. To platí i o učitelkách v mateřských školách a všichni pracují dle pokynů logopedů v prostředí přirozeném dítěti. V zahraničí jsou silné integrační proudy, to souvisí i s formami logopedické péče. Terapie je poskytována v rodině, v integrované třídě s přítomností logopeda, zařazením do běžné mateřské školy, ambulantní skupinová terapie aj. U nás se provádí logopedická péče ambulantní, terapie ve speciálních zařízeních jako je ústav či domov sociálních služeb, u závažných případů může nastat hospitalizace ve

foniatickém oddělení nemocnice, ve speciálních nebo zvláštních mateřských školách nebo v logopedické mateřské škole. (Lechta, 2005)

Logopedická péče není důležitá jen pro zdokonalování artikulace, ale i pro úspěšnost budoucího žáka ve škole. Podílí se i na přípravě předškoláka pro šťastný vstup do první třídy základní školy.

3.3 Prevence narušené komunikační schopnosti

Základem prevence je správná výchova výslovnosti, počínaje správným mluvním vzorem, vytvořeným postojem k řečovému vývoji a končí odstraněním nebo zmírněním všeho, co by jedince mohlo ohrozit. Prevence není pouze záležitostí rodiny, ale všech těch, kdo jsou s dětmi v kontaktu. (Vyštejn, 1979)

V současné době se v logopedii užívají preventivní metody, které se rozdělují do tří skupin. **Prevence primární**, která je určena pro všechny zdravé děti, aby se naučily správně mluvit a vytvořily si správné komunikační návyky. Prevence primární se uplatňuje především v medicínské oblasti v rámci preventivní péče. **Prevence sekundární** se zaměřuje na jedince ohrožené, týká se například dětí s nízkou porodní váhou, dětí předčasně narozených a dětí s dědičnou zátěží. Týká se také předcházení poruchám u hlasových profesionálů (herců, pěvců, pedagogů). **Prevence terciární** je určena pro jedince s již narušenou komunikační schopností, aby u nich nedocházelo k obtížím v socializaci. (Klenková, 2006)

4. Činitelé ovlivňující vývoj řeči dítěte

Děti mají stále častější komunikační problémy. Jde o celkový jazykový projev, počínaje artikulací, bohatostí slovní zásoby a celkového kultivovaného vyjadřování. Na rozvoji řeči se podílí rodina, ve které dítě vyrůstá, dále rozvoj řeči podporují učitelky v mateřských školách a v dnešní chaotické době se na řeči může negativně projevit i nadměrné využívání médií.

4.1 Rodina

Rodina je hodnotou, která má velký význam v životě každého člověka. Dítě si rodinu nevybírání, rodí se do ní a prostřednictvím rodiny dítě poznává první lidské vztahy, city a okolní svět. Rodina by měla být úplná, tvořená oběma rodiči a dětmi.

„Rodinné prostředí je základním a nejpřirozenějším společenským prostředím dítěte a má tudíž značný, možno říci nenahraditelný vliv na formování dětské osobnosti a na celý jeho životní start.“ (Bělinová, 1982, s. 375).

V rodině se dítě učí přirozeným vztahům, stává se svědkem radostných situací i neshod a konfliktů. Těžké krizové situace mají vliv na dětskou psychiku a mělo by se jim předcházet. Proto rodina *„představuje významné sociální a výchovné prostředí pro vývoj a rozvoj dítěte.“* (Mertin, Gillernová, 2003, s. 204).

Výchova znamená množství různých interakcí mezi dítětem a rodiči. Způsob výchovy může vést k rozvoji dítěte nebo naopak tlumí jeho rozvoj. Závisí na kvalitě emočního vztahu k dítěti a na formě výchovného řízení. Výchova dítěte závisí na životním stylu rodiny. Jaké jsou jejich sociokulturní podmínky a výchovné tradice, které si rodiče přinášejí ze své původní rodiny. (Mertin, Gillernová, 2003)

Podle Matějčka (2005, s.30) *„ dítě k dobrému psychickému vývoji potřebuje dost podnětů, smysluplný svět, životní jistotu, vědomí vlastního „já“ čili pozitivní identitu, a ovšem i otevřenou jasnou budoucnost.“*

Jestliže se rodina věnuje dítěti málo, opožďují se celkově jeho schopnosti, což má vliv i na výslovnost dítěte a jeho celkové slovní vyjadřování. Dítě mluví tak, jak to slyší kolem sebe. Jde o výslovnost lidí, kteří ho obklopují a jsou mu nejbližší- rodiče, sourozenci, babičky a dědečkové. Příležitostné šišláni na dítě, zakládá nevědomky zmatek do mluvních vzorců. Velkým rizikem je také vadná výslovnost matky, kterou dítě poslouchá od narození a tráví s ní nejvíce času. Musíme počítat i s dalšími členy rodiny a

častými návštěvníky. Výslovnost dítěte se může měnit i podle toho s kým se během svých předškolních let kamarádí. (Kutálková, 2005)

Správný rozvoj řeči může rodina ovlivnit hned po jeho narození, a proto by se měla držet několika pravidel a rad, jak správně postupovat při rozvoji řeči.

Vývoj řeči je dlouhodobá záležitost. Prvním pravidlem, aby se řeč dítěte vyvíjela co nejpřirozeněji je, že dítěti budeme předkládat **dostatek přiměřených podnětů** z oblasti smyslového vnímání a dostatek příležitostí k rozvoji obratnosti. Dále musíme samozřejmě **respektovat věk dítěte**. Hry bychom měli přizpůsobit věku dítěte. Různorodé činnosti budeme dítěti raději nabízet, než-li vnucovat. S přibývajícím věkem vyzorujeme, co dítě baví a po čtvrtém roce můžeme výběrem her dítě dále rozvíjet. Jestli se nám zdá, že má dítě kolem pátého roku nedostatky v kresbě, výslovnosti, rytmizaci apod., můžeme vědomě formou her tyto nedostatky rozvíjet. Chceme-li, aby vývoj řeči probíhal bez problémů, **respektujeme dosažený stupeň vývoje**, ve kterém se dítě nachází, neboť žádný stupeň vývoje nejde přeskočit. To znamená, že dítě, které neumí některou hlásku se přesto učí básničky s problémovou hláskou, aby si tuto hlásku procvičilo. Dítě by vše mělo dělat se **zájmem**, protože to, co ho baví si zapamatuje snadněji, než to, co dělá z povinnosti. Zázraky také dělá **pochvala**, víme, že všichni jsme rádi chváleni a to, co zdůrazňujeme, upevňujeme, a to, čeho si nevšímáme, se ztrácí. Měli bychom pochválit i snahu a k nepovedenému se nevyjadřovat. Řeč potřebuje cvik a my víme, že vývoj řeči je dlouhodobou záležitostí. Vždy, když se něco učíme, děláme chyby a učí-li se dítě mluvit, je to podobné. Nejdříve dítě poslouchá, co jiní říkají a pak to zkouší samo. Proto je na místě **trpělivost**. Dnešní doba nabízí spoustu možností, proto bychom měli dbát na **výběr podnětů**. Víme, že činnosti a výběr vhodných hraček v raném dětství velmi ovlivní další vývoj. Proto bychom měli vybírat spíše takové hračky, které umožňují různé manipulace například různé stavebnice. Umožňují různé manipulace a tím rozvíjejí prostorovou představivost a manuální zručnost. Současné hračky, nejsou jen stavebnice, autíčka a panenky, ale také televize, video a počítač. Pak záleží na nás, jaké hračky dítěti nabídneme. Technické hračky přinášejí pasivní zábavu a přinášejí spoustu rizik. Sluch zatěžujeme při poslouchání rozhlasu, zrak při koukání na televizi a nerozvíjíme tak důležité **smyslové vnímání ani tělesnou obratnost**. Hraje-li si dítě, aktivně zapojí nejen všechny smysly, ale dá se do pohybu i tělo. Vše se nedozvídáme pomocí slov, ale také gesty, pohledy, mimikou a chováním. Proto bychom při mimoslovní komunikaci měli dítěti jasně dávat najevo, co právě cítíme. Nemělo by se stávat, že gesta říkají něco jiného než slova. Pokud dítě uslyší „moc se na tebe zlobím“ a v zápětí ho pohladíme, může být

dítě zmatené a neví, jak to vlastně je. Komunikace je řeč mluvená a i řeč těla. A posledním pravidlem je, že **dialog předpokládá dva lidi**. (Kutálková, 2005)

Dále napomůžeme rozvoji řeči tím, přidáme-li několik jednoduchých cvičení, které se mohou přirozeně začlenit do každodenních činností a her dítěte.

Důležité je rozvíjení **zraku**, kdy dítěti předkládáme různé hračky např. prostrkávací kostku s otvory různých tvarů, vkládací hrníčky, z kterých dítě skládá věž, puzzle, kostky s nichž tvoří obrázky, třídění předmětů, dítě hledá předmět na stole nebo v místnosti, domalovánky atd. **Sluch** rozvíjíme různými básničkami, říkankami s pohybem, písničkami, posloucháme odkud zpívá ptáček, kolikrát kuká kukačka. Doma dítě poznává běžné zvuky. Vhodné jsou i hry „Všechno lítá co peří má“, kdy dítě reaguje na správnou větu. Hledání schovaného tikajícího budíku. Hry s kontrastem, kdy říkáme básničku potichu, nahlas, rychle, pomalu atd. Kolikrát tlesknu, tolikrát poskočíš. Dítě reaguje na chybu při čtení pohádky např., „Byla jednou jedna *modrá* Karkulka“. **Hmat** souvisí s jemnou a hrubou motorikou. Dítě manipuluje s různými předměty jako jsou kostky, lego, korálky atd. Hmat rozvíjíme modelováním, různými hrami s vodou, pískem, kamínky, klacíky. Dítě může se zavázanýma očima poznávat známé hračky i své blízké nebo známé děti. Důležité je také rozvíjet **chut' a čich**. Dítě ochutnává a poznává čichem různé potraviny se zavázanýma očima. Motorika se vyvíjí postupně a během vývoje se zdokonaluje. Bez ovládnutí svalů obličeje a krku se nemůžeme dobře vyjadřovat. S dokonalejší obratností velkých svalových skupin se zdokonaluje a mění i motorika rukou a mluvidel. **Hrubou motoriku** rozvíjíme všemi denními pohybovými aktivitami odpovídající věku dítěte jako je lezení, přelézání a podlézání překážek, chůze, běh, šplhání, vycházky, hra s míčem, hry ve vodě, jízda na kole atd.. Při rozvoji **jemné motoriky** rukou, lze využít hry jako při rozvíjení hmatu a dále můžeme přidat stříhání skládání z papíru, lepení, kreslení a malování, dávání korálků do lahvičky a navlékání korálků. **Motoriku mluvidel** procvičujeme dle situace, při olizování, při hře na čertíka, různými grimasami, olizujeme krém na lžičce, špulení rtů, nafukování tváří a jejich propíchnutí atd.. **Správné dýchání** nosem je zapotřebí nejen ze zdravotních důvodů, ale také pro kvalitní mluvení. Častější infekce horních cest dýchacích a zvětšení nosní mandle může být způsobeno dýcháním ústy. Může také dojít oslabení svalů mluvidel i obličeje, což má za následek špatnou výslovnost celé řady hlásek. Další okolnost, kterou je třeba sledovat je hospodaření s dechem. Využíváme různých her např., na Vodníka“, kdy se nadehneme nosem, potopíme se pod vodu a pusou vypouštíme bublinky. Můžeme foukat do peříček, sfouknout svíčky na dortu, přičichávat ke kytičkám. Dále můžeme provádět hry s brčkem, foukání do vody, pití brčkem atd. **O slovní zásobu** je také třeba pečovat a sledovat její

změny. Rozvíjíme nejen slova, kterým dítě rozumí, ale i slova, která už samo používá. Slouží k tomu běžný rozhovor, čtení knížek, učení básniček atd. (Kutálková, 2005)

Rodiče by si pro své dítě měli najít čas. Skloubit zaměstnání, péči o domácnost a výchovu dítěte je samozřejmě náročné. V dnešní době rodiče vyplňují dítěti volný čas zájmovými kroužky a směřuje to k tomu, že jsou unaveni nejenom rodiče, ale i děti. Nezbyvá čas na společné povídání a hraní a děti více usedají k televizi nebo videu. Komunikace mezi rodičem a dítětem je nevhodnější nejen pro řeč, ale také pro klima v rodině.

4.2 Média

Aby byla řeč dítěte obsahově bohatá je velký problém. Je to díky televizi a počítačům, k nimž dnešní děti usedají stále častěji. Tím, že se obrazovka stala dostupnou a přitažlivou zábavou, vytlačuje ze života dětí mnoho cenného. Dítě je ochuzeno o zájmové aktivity, hry, sport, četbu knih a samozřejmě o komunikaci s rodiči a jeho blízkými. Mnoho hodin u televize nemá dobrý vliv jak na zdraví dítěte, tak i na rozvoj řeči. Ve způsobu a schopnostech vyjadřování formují děti především rodiče, pokud je nenechají na pospas televizi. Díky tomu mohou nastat poruchy v komunikaci. Děti se pak nedokáží vyjadřovat ve smysluplných větách a nemohou nalézt ta správná slova pro vyjádření svých myšlenek.

Dana Kutálková se v rozhovoru uveřejněném v časopise (Informatorium 3-8, 2007, č.6, s. 6) zmínila o tom, že pozná televizní dítě na první pohled. Dětem, které zacházejí s technikou nepřiměřeně, se likviduje sociální složka řeči a dítě mluví v krátkých a holých větách. Počítač dělá přesně to co mu řeknete, v době, kdy chcete. Chybí opravdový kontakt dvou lidí, kdy jeden se mračí, druhý se směje, šklebí, je ironický...Dítě pak moc nezná neverbální složku řeči, to, co je mimo slovo. Chybí mu schopnost dialogu, komunikace v sociální interakci. Její názor je ten, že když si děti sednou k televizi nebo počítači až po pátém roce a jen na chvíli, bohatě to stačí. Navíc hodně záleží na tom, jaký program mají k dispozici.

Média znamenají pro dítě zábavu a ovlivňují program jejich dne, zájmy, vzory k napodobování, způsoby chování, názory a postoje. Vytváří se skupina závislých konzumentů, což vede k různým nebezpečím. Tím, že děti tráví hodně času u televize dochází k narušení pozornosti dětí, neboť dětské pořady jsou plné dějových zvrátů, aby udržely pozornost dítěte. Nedokáží se pak třeba soustředit na klidné vyprávění příběhu. Dochází také k narušení hodnoty autentických osobních zážitků a raději se ztotožňují se

seriálovým hrdinou, než by zažívaly své skutečné prožitky a zážitky. Dále dochází k redukci řeči na odposlouchané, primitivní dialogové obraty, čímž dochází k potlačení mluvit rozvinutě a ztrácí se zájem o rozhovor. Média nemají jenom negativní vliv, můžou mít i pozitivní vliv. Záleží však na tom, jak je dítě z hlediska sledování televize orientováno. S tím souvisí nový úkol současné rodiny a školy- multimedialní výchova. (Helus, 2004)

Dana Kutálková chtěla se svými kolegy v roce 2004, porovnat údaje z dotazníkového šetření, které z organizovala Logopedická společnost Miloše Sováka roku 1994. Týkalo se to některých aktivit ovlivňujících rozvoj řeči dítěte a jeho vývoje obecně, mezi něž patří i sledování televize a používání počítače. Z dotazníku, který byl určen pro rodiče dětí, které navštěvovaly logopedická pracoviště ve školství i zdravotnictví zjistila, že čas, který děti ve věku 5 až 6 let stráví u televize je v průměru 1,5 až 2 hodiny denně u většiny dětí, kdy děti sledují především krátké kreslené pohádky a delší kreslené pohádky. Akční filmy a seriály byly uváděny méně, zůstává však otázkou, zda je to tím, že rodiče předškolních dětí vědí, že jsou tyto pořady pro děti nevhodné a tento údaj nepřiznali. Prokázalo se, že polovina dětí včetně předškolních má počítač a denně usedá k počítači každé sedmé, osmé dítě. K době, kterou dítě stráví u počítače se necelá polovina rodičů vůbec nevyjádřila. Zkušenosti z ambulancí, ale dokazují, že řada dětí tráví u počítače více času než přiznávají rodiče. Díky počítačům a televizi ustupuje do pozadí divadlo. Z průzkumu, ale vyšlo, že návštěvnost divadel a kin se opět zvyšuje. Rodiče jsou si vědomy důležitosti divadla pro vývoj dítěte. Rozvíjí se nejen citová oblast, ale i fantazie a soustředění. (LMS, Česká logopedie, 2004)

4.3 Mateřská škola

Mateřská škola navazuje na řečový vývoj, se kterým dítě přichází z domova. Před ukončením předškolní třídy v mateřské škole by dítě mělo disponovat komunikativními kompetencemi. Jestliže je dítě při nástupu do školy nemá, můžou nastat problémy. Je důležité, aby dítě bylo schopno souvisle a srozumitelně se vyjadřovat a úspěšně navazovalo kontakty s dospělými i dětmi. K tomu, aby si dítě osvojilo komunikační kompetence je důležitá nejen příprava a práce učitelek v MŠ, ale i spolupráce s rodinou. Úkolem učitelek v mateřských školách je řeč rozvíjet. Zjistí-li, že dítě zaostává nebo má nějaké jiné problémy, dalším jejich úkolem je informovat rodiče a doporučit jim, aby co nejdříve vyhledali odborníka. Jak se rodiče rozhodnou záleží na nich. Mateřská škola se stará o komplexní rozvoj dítěte, kam patří i vytváření komunikativních kompetencí.

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (2004, s. 19-20) je vymezeno, co vše by mělo zvládnout dítě ukončující předškolní vzdělávání v rámci komunikativních kompetencí:

- *správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči*
- *pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno*
- *vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách*
- *vést rozhovor (naslouchat druhým, vyčkat, až druhý dokončí myšlenku, sledovat řečníka i obsah, ptát se)*
- *domluvit se slovy i gesty, improvizovat*
- *porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj a zopakovat jej ve správných větách)*
- *formulovat otázky, odpovídat, hodnotit slovní výkony, slovně reagovat*
- *učit se nová slova a aktivně je používat (ptát se na slova, kterým nerozumí)*
- *naučit se zpaměti krátké texty (reprodukovat říkanky, písničky, pohádky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.)*
- *sledovat a vyprávět příběh, pohádku*
- *popsat situaci (skutečnou, podle obrázku)*
- *chápat slovní vtíp a humor*
- *sluchově rozlišovat začáteční a koncové slabiky a hlásky ve slovech*
- *utvořit jednoduchý rým*
- *poznat a vymyslet jednoduchá synonyma, homonyma a antonyma*
- *rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, orientační a dopravní značky, označení nebezpečí apod.) a porozumět jejich významu i jejich komunikativní funkci*
- *sledovat očima zleva doprava*
- *poznat některá písmena a číslice, popř. slova*
- *poznat napsané své jméno*
- *projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu, hudbu, sledovat divadlo, film, užívat telefon.*

Vzdělávací oblast „Dítě a jeho psychika“, konkrétně její podoblast „Jazyk a řeč“ má největší potenciál pro rozvoj komunikativních kompetencí dětí v předškolním vzdělávání. Vytýčuje vzdělávací cíle směřující k přímému rozvoji řečových schopností a dovedností. Je kladen důraz na stimulaci verbálních a neverbálních komunikačních dovedností, dále na rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností v oblasti

receptivní (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivní (výslovnost, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování). Rozvíjí se dovednosti potřebné pro čtení a psaní. Je rozvíjena verbální i neverbální forma sdělení, dramatická, hudební, pohybová a výtvarná. (RVP PV, 2004)

Jazyková výchova v mateřské škole je součástí komplexního rozvoje dítěte a prochází všemi denními činnostmi. Velmi záleží na jazykovém vzoru učitelky, která jej dětem předkládá ve všech situacích v průběhu celého dne. Správná zřetelná výslovnost má vliv na formování osobnosti dítěte. Pokud nedojde před nástupem do základní školy ke kvalitnímu osvojení řečových dovedností, může být dítě vystaven posměškům spolužáků a může tím dojít k narušení jeho psychiky. Proto je v zájmu rodiny, ale i školy, aby bylo každé dítě v oblasti řečových schopností a dovedností na dobré úrovni.

5. Praktická část

5.1 Cíl práce

Cílem praktické části bylo zjistit, zda úroveň verbální komunikace u dětí předškolního věku, zvláště pak ve skupině dětí 5 až 6letých se jeví jako problematická. Na základě pozorování při práci v mateřské škole, zároveň i na základě rozhovoru s rodiči dětí, které navštěvují mateřskou školu a kolegyněmi v oboru předškolní pedagogika, na základě absolvování různých logopedických a dalších jiných seminářů a školení v oblasti logopedie a psychologie předškolního věku bylo mým cílem poznat, zda úroveň verbálního vyjadřování a vůbec kultury slova u takto malých dětí je skutečně na nižší úrovni.

5.2 Stanovené hypotézy

Hypotézy jsem stanovila na základě částečné osobní zkušenosti, ale hlavně na základě rozhovorů s učitelkami i ředitelkami mateřských škol. Využila jsem i poznatků z rozhovorů s rodiči předškolních dětí, odborníků z různých logopedických a jiných seminářů, odborných článků a publikací a diagnostických záznamů dětí naší mateřské školy.

H 1: Předpokládám, že ne všechny děti v předškolní třídě jsou schopny vyjadřovat své nápady, úsudky, myšlenky ve vhodně formulovaných větách.

Verbální komunikace s dětmi předškolního věku „tváří v tvář“ má vliv na rozvoj dětské řeči, slovní zásoby a artikulace. Osobní kontakt rodiny, vrstevníků i učitelů mateřských škol v rámci verbální komunikace má příznivější vliv na rozvoj kvalitnějšího vyjadřování dětí. Myslím si, že vývoj verbálního vyjadřování u dětí předškolního věku je v přímém kontaktu- rozhovoru, hře, běžných činnostech lepší a kvalitnější, než s využitím technických médií- televize, DVD nebo počítačových her. Domnívám se však, že v dnešní hektické době nemají rodiče mnoho volného času, proto jejich děti tráví velkou část dne v průběhu pracovního týdne mimo rodinu nebo s technickými hračkami. V závislosti na tom, co děti sledují v televizi nebo za pomoci počítačů pak vzniká užší záběr v rámci používání slovní zásoby i celkového slovního vyjadřování. Naopak jsou děti technicky zdatnější.

H 2: Předpokládám, že rodiče dětí s narušenou komunikační schopností spoléhají s nápravou řeči zejména na učitelky v MŠ.

Vycházela jsem ze skutečnosti, že mnohé učitelky mateřských škol si ztěžovaly na nedostatečnou spolupráci rodiny školy a odborníka. Ve většině případech upozorňuje právě škola, na nějaký logopedický problém rodinu. Rodina sice navštěvuje logopedickou péči, ale nechává zodpovědnost na škole a učitelkách. Myslím si, že tato zodpovědnost by měla být v první řadě na rodičích.

H 3: Předpokládám, že děti předškolního věku tráví více času s médii než s rodiči.

Na základě rozhovorů a pozorování dětí a rodičů jsem stanovila tuto hypotézu. V současné uspěchané době, kdy jsou rodiče plně zaměstnaní, ale také v době plné technických „zázraků a hraček“, je vlastně životním stylem tyto technické pomocníky v zábavě i získávání různých informací co nejvíce využít, možná i proto, aby neměly děti v pozdější době handicap s používáním, například internetu. Myslím si, že děti tráví více času při sledování televizních pořadů nebo u počítačových her, než při různých společných činnostech s rodiči.

H 4: Předpokládám, že děti v předškolní třídě tráví málo společného času s rodiči.

Tuto hypotézu jsem stanovila na základě osobních zkušeností, kdy si rodiče postěžovaly, že mají tak málo času, protože ještě musí po práci vozit děti na kroužky. Setkávání s vrstevníky a rozvíjení talentu je sice pozitivní pro rozvoj osobnosti dítěte, ale v určité míře. Myslím si, že pozitivní rodinné vztahy a city mají pro dítě předškolního věku, zvláště pak v oblasti rozvíjení verbálních dovedností větší přínos, než například nauka odborných výrazů pro taneční figury nebo cizích jazyků, zvláště tam, kde se dítě neumí dobře vyjadřovat ve svém rodném jazyce.

H 5: Předpokládám, že rodiče dětem málo čtou.

Tuto hypotézu jsem si stanovila na základě osobních zkušeností z rozhovorů s dětmi. Myslím si, že pevná citová vazba rodič- dítě vzniká i u čtení pohádek. Dítě však poslechem získává i správný přízvuk a artikulační dovednosti. Učí se rozlišovat dobro a zlo a rozšiřuje se u něj dětská fantazie, myšlení, posloupnosti a logické myšlení. Na základě

prožitku, který v něm příběh nebo pohádka zanechá, má pak dítě potřebu zpětné vazby, kdy samo chce příběh převyprávět a tím se rozvíjí a prohlubují nejen jeho verbální dovednosti.

H 6: Předpokládám, že rodiče s dětmi málo navštěvují divadelní představení.

Chtěla jsem zjistit, kolik rodičů si myslí, že divadelní představení je velmi pozitivní přínos pro děti. Myslím si, že u dítěte dochází nejen k blízkému kontaktu s rodinou, při jiných, než běžných činnostech. Setkává se zde i s kulturou slova a správnou češtinou. Dalším příznivým faktorem při sledování divadelní pohádky je i správný artikulační vzor, intonace a melodie hlasu. Správnou artikulaci dítě nemůže získat z dabovaných, kreslených a animovaných pořadů. Díky divadlu dítě získává nezapomenutelné prožitky, na základě kterých má potřebu vyjadřovat se, zopakovat si příběh na verbální úrovni s někým, s kým představení sdílel.

H 7: Předpokládám, že v Mateřské škole je sledovanost televize a hraní her na počítači nízké.

Učitelky v mateřské škole jsou pedagogicky a psychologicky vzdělaní profesionálové. Mají i znalosti ze speciální pedagogiky a mají povědomí o negativním vlivu technicky zaměřených médií na rozvoj psychiky, ale i řečových dovedností dětí předškolního věku. Z tohoto důvodu si myslím, že v MŠ je sledování televizních pořadů a hraní počítačových her zastoupeno jen málo.

5.3 Metody a metodika šetření

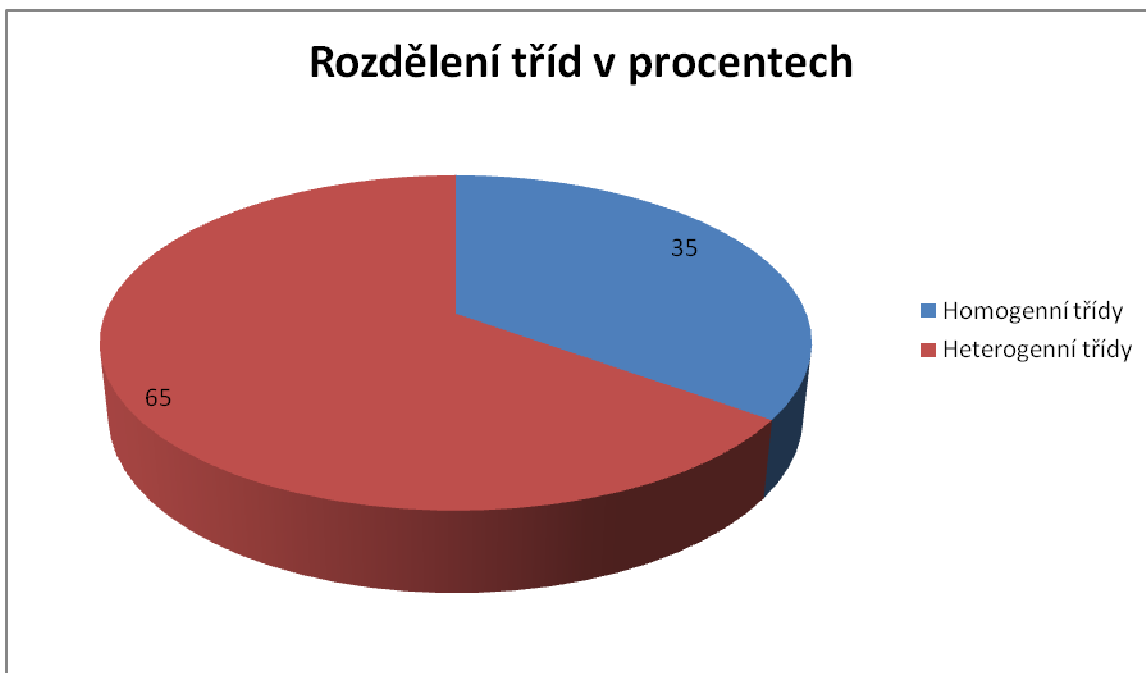
Ke zmapování situace jsem jako výchozí bod použila diagnostické záznamy zpracované v naší mateřské škole, která byla v tomto období 6 let jednotřídní a dva roky dvoutřídní. Jedná se o materiál v rozmezí od roku 2003 do února 2011, tedy zhruba 8 let. Zaměřila jsem se na záznamy dětí, kterým v tom určitém školním roce bylo 6 let. Jsou zde zahrnuté děti i s odkladem povinné školní docházky. Vzhledem k tomu, že moje praxe učitelky v mateřské škole je zhruba 18 měsíců a nemám ještě rozsáhlejší zkušenosti v této oblasti, využila jsem i poznatků z rozhovorů ostatních učitelek mateřských škol, ale i rodičů, odborné literatury a tiskovin. Pozorování, studování a metodu rozhovoru jsem

použila ke stanovení hypotéz. Rozhovor s rodiči byl proveden v mojí kmenové mateřské škole Srubec a rozhovor s učitelkami z blízkého okolí Českých Budějovic.

Pro rozsáhlejší výzkum jsem použila dotazníkovou metodu. Dotazníky jsou strukturované a uzavřené, některé mají možnost vlastní odpovědi nebo vyžadují označení odpovědi dle stupňování. V tomto případě bylo v mém zájmu zjistit, které odpovědi byla dáována přednost a o kolik % se jednotlivé odpovědi liší. Vypracovala jsem zvlášť dotazníky pro rodiče dětí z mateřských škol. Dále pak pro učitelky předškolních zařízení, které jako kvalifikované mohou ze svého hlediska a z RVP PV posoudit, jestli to, co je potřebné pro školu, děti dokáží. Oslovila jsem celkem 60 rodičů z okolí Českých Budějovic a 60 učitelek z Jihočeského, Středočeského, Západočeského a Jihomoravského kraje, které jsem jim osobně předávala. Návratnost od respondentů byla - od rodičů 71,7 % , od učitelek 83,3 %. Výsledky získaných informací, porovnám absolutní a relativní četnosti, je u každé otázky dotazníku individuálně a výsledky jsem vyjádřila v procentech, podle počtu získaných odpovědí. Závěrečné prokázání, či neprokázání hypotéz jsem uvedla u každé uvedené otázky u dotazníků v praktické části. Některé otázky a následně zpracované tabulky mají jen doplňující charakter pro ucelené znázornění situace a hypotézy neřeší. Výsledky výzkumu jsou shrnuty v závěrečné části práce.

5.4 Charakteristika šetřeného vzorku

Výzkumu se celkem účastnilo 50 učitelek z 50 tříd náhodně vybraných mateřských škol. Většinou se jednalo o jednu třídu mateřské školy, jen ve třech případech byly tyto třídy na stejných mateřských školách. Nejvíce informací mi k mému výzkumu poskytly respondenti z Jihočeského kraje, kterých bylo 28. Ze Středočeského kraje 9 tříd, ze Západočeského kraje 10 tříd a Jihomoravského kraje 3 třídy. Tyto třídy byly ve 35 % homogenní a 65 % heterogenní. Můj výzkum, byl závislý pouze na informacích z konkrétní třídy, ne celé školy. Rodiče dětí, kteří mi pro můj výzkum poskytly informace byly pouze z Jihočeského kraje, konkrétně okresu České Budějovice a celkem jich bylo 43. Otázky v dotaznících jsou uzavřené, strukturované, ale s možností vlastní odpovědi. Statistické hodnocení jsem provedla porovnáním absolutní a relativní četnosti. Pro přehlednost jsem použila grafické znázornění a tabulky. V dotaznících jsem některé očekávané odpovědi záměrně neuvedla, protože jsem předpokládala, že je respondenti doplní samostatně.

Graf č.1: Teritoriální zařazení respondentů z řad učitelek**MŠ****Graf č. 2: Rozdělení tříd podle věku dětí- homogenní třídy pouze 5-7****let**

5.5 Vyhodnocení výsledků

Ilustrační popis na základě diagnostických záznamů

Použila jsem ilustrační popis diagnostických záznamů z naší mateřské školy a zajímala se o výslovnost a souvislé vyjadřování u dětí předškolního věku v období 8 let. Tento vzorek dětí není nijak velký, ale mapuje celkem dlouhé období a je celkem zajímavé srovnat jeho výsledky. V tabulkách č. 1, 2 a 3 jsou zaznamenány celkové počty dětí v MŠ, počet dětí s logopedickými vadami zvlášť ve věku 3-7 let, 5-7 let a komunikační schopnost v rámci samostatného souvislého vyjadřování se pak týkají pouze nejstarší věkové skupiny.

Porovnávací tabulka č.1: Počet dětí s logopedickou péčí 3-7 let

Školní rok	Kapacita MŠ	Logopedická péče	Vyjádření v %
2003/2004	20	4	20,00 %
2004/2005	20	4	20,00 %
2005/2006	20	3	15,00 %
2006/2007	20	4	20,00 %
2007/2008	20	7	35,00 %
2008/2009	20	10	50,00 %
2009/2010	48	19	39,60 %
2010/2011	48	19	39,60 %

Tabulka č. 1, ve které jsou zpracovaná data z diagnostických záznamů dětí MŠ Srubec vypovídá o tom, že v průběhu 8 let došlo k navýšení počtu logopedické péče u dětí z 20 % na 39,60 %. Do této tabulky byly zařazeny všechny věkové skupiny dětí.

Porovnávací tabulka č. 2 : Počet dětí s logopedickou péčí 5-7 let

Školní rok	Počet 5- 7 letých dětí ve třídě	Logopedická péče u dětí 5-7 letých	Vyjádření v %
2003/2004	5	1	20,00 %
2004/2005	4	2	50,00 %
2005/2006	5	1	20,00 %
2006/2007	14	2	14,30 %
2007/2008	5	2	40,00 %
2008/2009	6	4	66,70 %
2009/2010	10	7	70,00 %
2010/2011	15	11	73,30 %

Tabulka č. 2 zpracovává data ze stejné mateřské školy a ze stejných tříd, jako výše uvedená tabulka č. 1, pouze s tím rozdílem, že se jedná o věkovou skupinu dětí, poslední rok před nástupem do 1. tříd. Zatím co ve školním roce 2003/2004 potřebovalo logopedickou péčí 20 % nejstarších dětí, ve školním roce 2010/ 2011 vzrostl jejich počet na 73,30 %. Nárůst je výrazný a vzrostl během 8 let o 53,30 %.

Porovnávací tabulka č. 3: Počet dětí 5-7 let se souvislým verbálním vyjadřováním.

Školní rok	Počet 5- 7 letých dětí ve třídě	Souvislé vyjadřování 5-7 letých dětí	Vyjádření v %
2003/2004	5	5	100,00 %
2004/2005	4	3	75,00 %
2005/2006	5	5	100,00 %
2006/2007	14	12	85,70 %
2007/2008	5	3	60,00 %
2008/2009	6	4	66,70 %
2009/2010	10	5	50,00 %
2010/2011	15	8	53,30 %

Z tabulky č. 3 vyplývá, že srovnáním samostatného a souvislého vyjadřování, například podle obrázků nebo reprodukováním pohádky, u nejstarší věkové skupiny, dětí 5-7 letých, šetření dopadlo takto: Ve školním roce 2003/2004 se samostatně, bez pomoci učitelky dokázalo verbálně vyjadřovat 100 % dětí. V průběhu 8 let, se však toto číslo výrazně změnilo, počet samostatně se vyjadřujících dětí poklesl na 53,30 %. Z výše uvedených tabulek pak vyplývá, že současné děti potřebují více logopedické péče, než děti před 8 lety. Dále bylo prokázáno, že i úroveň samostatného verbálního vyjadřování poklesla o 46,70 %. Další srovnání v rámci jiných mateřských škol jsem nemohla uskutečnit, protože žádné jiné předškolní zařízení mi tyto informace nechtělo poskytnout.

Odovědi rodičů na dotazníky

Otázka č. 1a): Strávený čas u televize, videa a počítačových her v průběhu pěti pracovních dnů.

Na základě rozhovoru s dětmi a jejich rozsáhlým povědomím o televizních pořadech, filmech a počítačových hrách jsem došla k závěru, že s technickými médii tráví každý den hodně volného času. Je známo, že všeobecně média rozšiřují znalosti, komunikaci i fantazii dětí. Jednostranný příjem informací a omezená slovní zásoba, ale úroveň verbální komunikace nezvyšuje. Chtěla jsem od dotazovaných z řad rodičů zjistit, kolik času jejich děti stráví s těmito médii ve skutečnosti. Rodiče odpovídali na otázku v rámci celého pracovního týdne, ne jednotlivých dní.

Tabulka č. 1a): Strávený čas s médii celkem za pět pracovních dní

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
15-30 min za 5 dnů	4	9,30 %
1 h až 2 h za 5 dnů	14	32,60 %
3 h až 4 h za 5 dnů	17	39,50 %
4 h a více za 5 dnů	8	18,60 %
Celkem	43	100,00 %

Z tabulky vyplývá, že děti v průběhu pěti pracovních dnů tráví u televize 3- 4 hodiny, denně je to zhruba 45 minut. Vzhledem k tomu, že v mateřské škole stráví zpravidla 9 hodin denně, zbývá jim 2 hodiny 45 minut na kroužky, hry na zahradě a se sourozenci, svačinu, večeři, hygienu a přípravu na spánek. Nezbývá pak čas na společnou komunikaci s rodiči, sdělování si zážitků a podobně. *Hypotéza č. 3 se však nepotvrdila.*

Otázka č. 1b): Strávený čas u televize, videa a počítačových her v průběhu dvou víkendových dnů.

Zajímalo mě, kolik společného času stráví děti s médii během víkendu. Z rozhovoru dětí vyplynulo, kolik pořadů stačí během víkendu shlédnout. Dle mého odhadu stráví během víkendu u televize nebo při počítačových hrách 4 hodiny denně.

Tabulka č. 1b): Strávený čas s médii celkem za dva víkendové dny

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
15-30 min za 2 dny	2	4,70 %
1 h až 2 h za 2 dny	27	62,80 %
3 h až 4 h za 2 dny	9	20,90 %
4 h a více za 5 dnů	5	11,60 %
Celkem	43	100,00 %

Z průzkumu vyplývá, že děti denně, během soboty a neděle stráví v průměru s médii pouze 30 – 60 minut. *Hypotéza č.3 se nepotvrdila.*

Otázka č. 2a): Děti oblíbené sledované pořady.

V mateřské škole si s dětmi v rámci komunitního kruhu povídáme i o tom, co dělaly o víkendu. Zajímalo mě proto, zda rodiče ví, jaké pořady jejich děti sledují. Zajímalo mě však také, kolik rodičů navštěvuje s dětmi během víkendu divadelní představení.

Tabulka č. 2a: Oblíbené pořady

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
krátké anim. pohádky	38	36,50 %
delší anim. pohádky	23	22,10 %
celovečerní pohádky	16	15,40 %
akční a fantasy filmy	3	2,90 %
seriály	7	6,70 %
sportovní přenosy	0	0,00 %
dokumentární filmy	15	14,50 %
divadlo, kino	2	1,90 %
Celkem	104	100,00 %

Z průzkumu vyplývá, že nejoblíbenější jsou u dětí v předškolní třídě krátké animované pohádky v zastoupení 36,50 %, dále pak delší animované pohádky a celovečerní pohádky s dokumentárními filmy. Je zajímavé, že z předchozího průzkumu vyplynulo, že děti tráví u televizních obrazovek celkem krátkou dobu na to, aby mohly shlédnout například celovečerní film. Délkou jednotlivých časů sledovanosti se výzkum nezabývá. V tomto případě se *Hypotéza č.6 potvrdila*

Otázka č. 2b: Jednotlivý výčet oblíbených pořadů / odpovídalo 43 rodičů/.

Zajímalo mě, jestli rodiče ví, které konkrétní pořady jejich děti sledují, protože na základě rozhovoru děti uváděly i takové filmy a pořady, které nejsou vhodné pro děti předškolního věku. Myslela jsem si proto, že nevhodné pořady nebudou uvádět.

Tabulka č. 2b): Konkrétní oblíbené pořady

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Animáček	15	6,90 %
Simpsonovi	7	3,20 %
Scooby Doo	3	1,40 %
Iron man	3	1,40 %
Záchranáři	3	1,40 %
Kouzelná školka	30	13,90 %
Večerníček	15	6,90 %
Celovečerní filmy/Piráti z ..	16	7,50 %
Přírodopisné filmy	9	4,20 %
Příběh dinosaurů	3	1,40 %
Různé DVD pohádky	4	1,80 %
Studio Kamarád	4	1,80 %
Šmoulové	6	2,80 %
Šikulové	2	0,90 %
Mrňousci	1	0,50 %
Hvězdná brána	18	8,30 %
Divadla	2	0,90 %
Boj o přežití	9	4,20 %
Hřiště 7	2	0,90 %
Faktor strachu	14	6,50 %
Upírka Buffy	6	2,80 %
Bořek Stavitel	13	6,00 %
Drtivá porážka	6	2,80 %
Griffinovi	5	2,30 %
Televizní noviny	8	3,70 %
Televizní reklama	12	5,60 %
Celkem	216	100,00 %

Z tabulky vyplývá, že v průměru odpověděl každý respondent 5 nejoblíbenějších pořadů, které dítě nejraději sleduje. Je zajímavé, jak rozmanité pořady rodiče zaznamenali. Z výzkumu proto usuzuji, že všeobecně nejoblíbenějším pořadem je Kouzelná školka, která obsahuje krátké animované pohádky, o čemž vypovídala tabulka č. 2a). Zajímavé

jsou i zmíněné tituly, které nejsou pro děti předškolního věku příliš vhodné. V tabulce se prokázalo, že divadlo nehraje v životě rodin velkou roli. *Hypotéza č.6 se potvrdila.*

Otázka č. 3: Počítačové hry a programy.

Stejně jako u televizních pořadů mají děti široké povědomí o různých počítačových hrách, od závodů s auty přes boje vojáků až po střílení a vraždy. Zajímalo mě, zda rodiče dětem hry pořizují a jakým hrám dávají přednost.

Tabulka č. 3: Počítačové hry

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
výukové	3	7,00 %
logické	5	11,60 %
akční	15	34,90 %
tvořivé	4	9,30 %
Celkem pořizujeme	27	62,80 %
Tyto hry nepořizujeme		
Celkem nepořizujeme	16	37,20 %
Celkem	43	100,00%

Zpracováním této tabulky jsem nechtěla potvrdit ani vyvrátit žádnou hypotézu. Otázka měla pouze doplňující charakter v rámci celého výzkumu. Zajímalo mě procentuální rozdíl mezi rodiči, kteří dětem hry pořizují a těmi, kteří je nepořizují. Z průzkumu ale vyplynulo, že dvě třetiny respondentů dětem tuto hračku pořizují a přicházejí tak o společně strávený čas.

Otázka č. 4: Forma pohádky na dobrou noc.

Média, to není jen televize a počítač, jsou to i knihy. Chtěla jsem zjistit procentuální zastoupení jednotlivých forem prezentací pohádek na dobrou noc.

Tabulka č. 4: Forma pohádky na dobrou noc

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
nečteme, nevyprávíme	3	3,90 %
předčítání	40	51,90 %
vyprávění	10	13,00 %
audio záznam	6	7,80 %
DVD, televize	18	23,40 %
Celkem	77	100,00%

Z této tabulky vyplývá, že ze 43 rodičů jenom 3 dětem nečtou ani nevypráví. Jako důvod uvedli, že na to nemají čas. Rodiče mohli uvést více odpovědí, ale víc jak jednu variantu zodpovědělo pouze 55,80 % rodičů. 51,90 % rodičů dětem čte pohádky, vyprávění není tolik oblíbené. Za to pohádky na dobrou noc, za pomoci techniky používá 24 respondentů s tím, že audio záznam byl zaznamenán v nejmenším zastoupení. *Hypotéza č.5 nebyla ani potvrzena ani vyvrácena*, protože tato otázka neřešila délku a počet přečtených pohádek v daném časovém úseku.

Otázka č. 5: Pohádky na dobrou noc čteme.

Zajímala mě i frekvence čtených pohádek na dobrou noc. Děti pohádky rády poslouchají. V mateřské škole čteme nebo vyprávíme pohádky před odpoledním odpočinkem. Požadujeme od dětí zpětnou vazbu na příběh. Podobně to jistě probíhá v domácím prostředí a tak se vlastně dá nacvičovat verbální vyjadřování dětí v předškolním věku.

Tabulka č. 5: Frekvence pohádek na dobrou noc

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
denně	5	11,60 %
4 x týdně	5	11,60 %
3 x týdně	5	11,60 %
2 x týdně	13	30,20 %
1 x týdně	12	27,90 %
nečteme	3	7,10 %
Celkem	43	100,00 %

Na rozdíl, od předchozí tabulky č.4 se zde jasně *potvrdila hypotéza č.5*, že rodiče dětem málo čtou. Nejvíce rodičů, a to v zastoupení 30,20 % čte dětem pohádky na dobrou noc 2krát v týdnu. Denně si pro své děti najde čas na přečtení pohádky jen 5 z dotazovaných rodičů. Tento počet odpovídá 11,60 % . Tabulka se nezabývá délkou přečtené pohádky.

Otázka č. 6a): Společně strávený čas v průběhu pracovního týdne.

V průběhu pracovního týdne stráví děti v mateřské škole zhruba 9 hodin. Při předpokladu, že jdou děti ve 20.00 hodin spát, zbývají rodině necelé 4 hodiny na společnou komunikaci. Zajímalo mě, jak tyto zhruba 4 hodiny v rodinách v průměru probíhají.

Tabulka č. 6a:) Společný čas během pracovního týdne

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
samostatné hraní	37	25,20 %
pomoc v domácnosti	22	15,00 %
televize	35	23,80 %
počítačové hry	10	6,80 %
kroužky	43	29,20 %
jiné	0	0,00 %
Celkem	147	100,00 %

Dotazovaní měli možnost, připsat si ještě libovolně možnost jiné, ale nikdo toho nevyužil. Respondenti odpověděli na tento typ otázky tak, a z výzkumu vyplývá, že si téměř třetina dotazovaných myslí, že kroužek je společně strávená doba s dětmi. Na kroužku však rodiče přítomni zpravidla nejsou. 25,20 % respondentů uvádí, že nechávají dětem prostor pro samostatné hraní, ale v tom případě opět netráví společný čas. Téměř polovina rodičů děti zapojuje do domácích prací, kde jistě společný čas tráví. Čtvrtina dotazovaných pak tráví společný čas s dětmi u televize a 6,80 % u počítačových her. Respondenti mohli na tuto otázku odpovědět více odpověďmi. Pokud na ní odpovídalo 43 dotazovaných, pak každý z nich uvedl minimálně v průměru 3 typy společně stráveného času. *Hypotéza č.3,4, a 5 byla potvrzena.*

Otázka č. 6b): Uváděná pomoc v domácnosti.

Z předchozí tabulky jsme se dozvěděli, že 15,00 % dětí pomáhá s drobnými domácími pracemi. Při těchto domácích pracích se pozitivně rozvíjejí nejen pracovní návyky a obratnost u dětí, ale i sociální a rodinné vztahy. Dochází i ke vzájemné verbální komunikaci mezi rodiči a dětmi a posiluje se tak verbální vyjadřovací schopnost dětí. Pro zajímavost uvádím tabulku č. 6b), ze které lze vyčíst, se kterými domácími pracemi a v jakém zastoupení děti pomáhají v domácnosti.

Tabulka č. 6b): Pomoc v domácnosti

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Úklid pokojíku	24	35,80 %
Domácí mazlíček	1	1,50 %
Pomoc při vaření	17	25,40 %
Pomoc na zahradě	9	13,40 %
Opravy v garáži	2	3,00 %
Vynášení odpadků	2	3,00 %
Vyklízení myčky	7	10,40 %
Třídění prádla	5	7,50 %
Celkem	67	100,00 %

Z tabulky č. 6b) vyplývá, že nejčastější činností, kterou se zabývají děti předškolního věku, je zapojení se do úklidu dětského pokoje. Nejméně se zapojují do péče o domácího mazlíčka. Ze 43 dotazovaných odpověděla na tuto otázku téměř jedna třetina dvěma typy domácích prací, dvě třetiny pak jen jedním typem domácích prací. Vzhledem k typu činností, kterými děti pomáhají předpokládám, že se jedná o činnosti v průměrném rozsahu 10- 15 minut. Proto si myslím, že *hypotéza č.4 byla potvrzena.*

Otázka č. 6c): Kroužky, které děti navštěvují.

Na základě předchozích resumé o společně tráveném čase dětí a rodičů jsem se rozhodla dále zpracovat tabulku, která se zabývá kroužky, které děti navštěvují v průběhu pracovního týdne, ale například krasobruslení probíhá i o víkendu.

Tabulka č. 6c): Navštěvované kroužky

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Hudební kroužek	12	16,70 %
Výtvarný kroužek	7	9,70 %
Krasobruslení	3	4,20 %
Balet	4	5,50 %
Mažoretky	5	6,90 %
Cizí jazyk	11	15,30 %
Bojová umění	7	9,70 %
Plavání	9	12,50 %
Náboženství	3	4,20 %
Hasičský	11	15,30 %
Celkem	72	100,00 %

43 rodičů označilo, že jejich děti navštěvují celkem 72 různých kroužků. Znamená to, že v každé rodině navštěvuje každé dítě alespoň jeden kroužek týdně a zhruba každé další 2,5 dítěte kroužky 2. Pokud k tomu přičteme cestování, strávený čas u televize, počítače, hygienu a spánek, pak společně strávený čas je opravdu krátký. Z výzkumu tedy vyplývá, že *hypotéza č. 4 se potvrdila*

Otázka č.7a): Společný čas trávený během víkendu.

V průběhu pracovního týdne jsou rodiče vytížení jak pracovně, tak musí obstarat i nákupy a domácnost. Z předchozího výzkumu jsme zjistili, že v průběhu pěti pracovních dnů stráví společně děti s rodiči málo času. Zajímalo mě, jak je to o víkendu.

Tabulka č. 7a): Společně strávený čas

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Volnost při hrách	33	23,40 %
Televize,DVD,počítač	32	22,70 %
Výlety	27	19,15 %
Divadla, kultura	10	7,10 %
Sport	27	19,15 %
Jiné	12	8,50 %
Celkem	141	100,00 %

Respondenti mohli zvolit i více možností odpovědí, mohli si i samostatně připsat činnost, kterou s dětmi provozují při společně stráveném čase o víkendu a patří k jejich nejoblíbenějším. Z průzkumu vyplývá, že 23,40 % rodin o víkendu tráví nejvíc společného času tak, že nechávají děti, aby si samostatně hrály, a 22,70 % pak tráví společný čas s dětmi u televize, počítačů nebo DVD. 19,15 % rodin tráví společný čas při výletech nebo sportu. Divadla navštěvuje jen 7,10 % dotazovaných. V poslední možnosti respondenti uvedli vlastní možnosti, kterými se zabývá následující tabulka. V této tabulce *byla potvrzena hypotéza č.5 a hypotéza č.6*

Otázka č. 7b): Jiné možnosti společně tráveného času s dětmi o víkendu

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
ZOO	5	15,60 %
Návštěvy	9	28,10 %
Houbaření	2	6,30 %
Společenské hry	5	15,60 %
Procházky	7	21,90 %
Pobyt na zahradě	4	12,50 %
Celkem	32	100,00 %

Tabulka č. 7b) vypovídá, že nejvíc respondentů během víkendu chodí na návštěvy a na procházky. 15,60 % pak navštěvuje společně s dětmi ZOO nebo hrají společenské hry. 12,50 % dotazovaných tráví společný čas na zahradách a 6,30% houbaří. Tabulka se nezabývá dobami trvání jednotlivých činností nevyvrací ani nepotvrzuje žádnou hypotézu, má doplňující charakter.

Otázka č. 8: Navštěvování divadelních představení.

O vhodnosti divadelních představení jsem se již zmínila. Zajímalo mě ale, zda i rodiče považují divadelní představení navštěvované společně s dětmi za přínosné.

Tabulka č. 8: Divadelní představení

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Pravidelně s rodinou	0	0,00 %
Nepravidelně s rodinou	15	20,30 %
Výjimečně s rodinou	16	21,60 %
Pravidelně s MŠ	43	58,10 %
Celkem	74	100,00 %

Dotazovaní si mohli zvolit více odpovědí. Z průzkumu vyplývá, že kultivované češtině a správnému artikulačnímu vzoru, který je přínosem pro správnou komunikaci dětí při divadelních představeních se věnuje 43 dotazovaných respondentů výjimečně a nepravidelně. Všechny 43 respondentů však udalo, že plní tuto funkci mateřská škola. Vzhledem k počtu odpovědí pak z tabulky vyplývá, že rodiče navštěvují divadelní představení s dětmi nepravidelně z 20,30 % a výjimečně z 21,60 %. Mateřská škola pak z 58,10 %. V této tabulce byla *hypotéza č. 6 potvrzena*.

Otázka č. 9: Sledování televize a DVD a jejich vliv na vývoj řeči.

Fakt, že k oblíbeným činnostem současných generací patří sledování televize a dvd, hraní her na počítači a hledání informací na internetu nebo písemná, zkratkovitá komunikace na facebooku nebo mobilu je známé. Zajímalo mě proto, co si dotazovaní rodiče myslí o tom, jak televize a DVD ovlivňují vývoj řeči jejich dětí.

Tabulka č. 9: Vliv televize na vývoj řeči

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Výrazně kladný	1	2,30 %
Spíše kladný	11	25,60 %
Nemá vliv	15	34,90 %
Spíše záporný	15	34,90 %
Výrazně záporný	1	2,30 %
Celkem	43	100,00 %

Vzhledem k výše uváděným titulům a k faktu, že některé filmy nejsou vhodné pro děti předškolního věku si myslím, že i slovní zásoba, kterou děti sledováním různých pořadů získávají je záporným přínosem. Nicméně ze 43 dotazovaných rodičů odpovědělo, že si ze 34,90 % myslí že toto sledování televize a DVD nemá na vývoj řeči vliv, ale to samé procento rodičů uvádí, že má vliv spíše záporný. 25.60 % dotazovaných si myslí, že tato media mají spíše kladný vliv na vývoj řeči. 2.30 % dotazovaných si myslí, že sledováním televize má výrazně kladný vliv na vývoj řeči, to samé procento má zcela opačný názor.

Otázka č. 10: Vliv médií na slovní zásobu.

Všeobecně média rozšiřují slovní zásobu. Současné děti běžně používají různá slova, která před 10 lety používali jen dospělí. Vývoj je daný rozvojem doby a životním stylem. Záleží však na tom, co dětem a v jaké kvalitě a kultuře slova předkládáme. Zajímalo mě, co si o vlivu médií na slovní zásobu a vyjadřování dětí myslí jejich rodiče.

Tabulka č. 10: Vliv médií na slovní zásobu a vyjadřování dětí

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Větší sl. zás.lepší vyjadř.	10	23,30 %
Větší sl. zás.horší vyjadř.	19	44,20 %
Menší sl. zás. lepší použ.	2	4,60 %
Menší sl. zás. ned.vyjad.	12	27,90 %
Celkem	43	100,00 %

Z tabulky č.10 lze vyčíst, že 23.3 % dotazovaných rodičů dětí z předškolní třídy si myslí, že jejich děti mají vlivem médií větší slovní zásobu a lepší vyjadřování. 44,20 % si

myslí, že mají děti větší slovní zásobu, ale hůře se umí vyjadřovat. Dalších 4,60 % respondentů uvedlo, že si myslí, že jejich děti mají menší slovní zásobu, ale dovedou jí lépe využít a 27 % dotazovaných uvedlo, že mají jejich děti menší slovní zásobu a nedovedou se vyjadřovat. Výsledek je, že si téměř třetina respondentů myslí, že mají jejich děti větší slovní zásobu, ale hůře se verbálně vyjadřují. *Hypotéza č. 1 byla potvrzena.*

Otázka č. 11: Rozvíjení řeči u dětí předškolního věku.

Řeč u dětí se rozvíjí na základě zralosti CNS v závislosti na věku dítěte i jeho individuálních zvláštnostech a na podnětném a stimuluujícím prostředí. Chtěla jsem zjistit, co si o rozvoji řeči myslí respondenti. Tabulka má pouze doplňující charakter.

Tabulka č.11: Rozvíjení řeči u dětí předšk. věku

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Rozvíjí se sama	0	00,00 %
Zbytečné věnovat péči	1	2,30 %
Potíže vymizí s věkem	1	2,30 %
Řeč podporovat v rodině	20	46,50 %
Řešit s odborníkem	21	48,80 %
Celkem	43	100,00 %

Rodiče uvádějí, že řeč u předškolních dětí a její rozvoj je třeba z 46,50 % podporovat v rodině a pokud vzniknou potíže, je třeba je řešit s odborníkem tuto skutečnost uvedlo 48,80 % dotazovaných. Jen 2,30 % dotazovaných uvedlo, že je zbytečné věnovat se vývoji řeči se zvláštní péčí, protože v dnešní době má dítě mnoho podnětů, které mu řeč rozvíjí samy. To samé procento uvádí, že případné problémy s věkem vymizí samy. Respondenti jsou si vědomi, že je třeba rozvíjet a podporovat řeč v rodině.

Odovědi učitelek mateřských škol na dotazníky

Otázka č. 1: Procentuální vyjádření verbálních schopností v předškolní třídě.

Chtěla jsem zjistit úroveň verbálních schopností dětí v předškolní třídě z pohledu učitelek mateřských škol. Učitelky mohly situaci odhadnout a určit v % na základě pedagogické praxe. Na základě předchozího výzkumu jsme zjistili, že rodiče si myslí, že jejich děti mají vlivem technických médií horší vyjadřovací schopnosti. Dotazované učitelky uvedly tuto skutečnost:

Tabulka č. 1: Verbální schopnosti v předškolní třídě

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Výborně	50	22,40 %
Velmi dobře	50	27,60 %
Dostatečně	50	41,30 %
Nedostatečně	50	8,70 %
Celkem	200	100 00 %

Na každou otázku odpovídalo všech 50 dotazovaných učitelek. Vypočetla jsem průměr všech jejich odpovědí a zjistila tak úroveň komunikačních schopností dětí, které mají v předškolní třídě. Na základě výsledků je patrné, že výborné komunikační schopnosti dětí jsou výborné z 22,40 %, velmi dobré z 27,60 %, dostatečné ze 41,30 % a nedostatečné z 8,70 %. Pokud budeme předpokládat, že třída je naplněna 27 dětmi průměrně, je pak zhruba v každé třídě jedno a dítě s nedostatečnými komunikačními schopnostmi a 6 dětí s výbornými komunikačními schopnostmi. Méně dětí v předškolní třídě má výborné komunikační schopnosti. *Hypotéza č. 1 se potvrdila*

Otázka č. 2: Počet dětí v předškolní třídě s logopedickou péčí.

Verbální- slovní vyjadřování není jen souvislé vyjadřování ve větách, ale i správná výslovnost. Tabulka č. 2 se zabývá logopedickou péčí pouze u dětí ve věku 5-6 let, tedy poslední rok před povinnou školní docházkou.

Tabulka č. 2: Logopedická péče

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Logopedická péče	371	37.20 %
Děti bez log. péče	626	62,80 %
Celkem	997	100 00 %

Z průzkumu vyplývá, že téměř jedna třetina 5-6 letých dětí potřebuje logopedickou péči. Naopak 62,80 % dětí nemá logopedickou péči uvedenou. Jelikož se jedná o nejstarší děti předpokládám, že v kolonce b) nejsou uváděné žádné děti se špatnou výslovností, protože v tomto věku jsou již logopedické problémy podchycené, v souvislosti na vhodný věk k nápravě výslovnosti. Výzkum se nezabývá jednotlivými vadami, jejich počtem a druhem. Vzhledem k vysokému počtu dětí, které potřebují logopedickou péči se *hypotéza č.1 potvrdila*.

Otázka č. 3: Počet dětí, (nejstarší věková skupina) které zvládnou samostatné souvislé převedení příběhu podle obrázku.

Cílem bylo zjistit, jak jsou na tom děti v předškolní třídě se souvislým vyjadřováním, bez ohledu na nesprávnou výslovnost. Samostatným vyprávěním se rozumí: souvislé vyjadřování, správné skloňování, návaznost děje s co nejmenší dopomocí učitelky. Nesamostatným se rozumí opačná situace.

Tabulka č. 3: Souvislé vyprávění

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Samostatné vyprávění	658	66,00 %
Nesamostatné vyprávění	339	34,00 %
Celkem	997	100,00 %

Z tabulky vyplývá, že samostatně se umí vyjadřovat 66%, zhruba 2 třetiny dětí. 1 třetina dětí, tedy 34 % má se souvislým vyjadřováním problémy. *Hypotéza č.1 se potvrdila*

Otázka č. 4: Nejsledovanější oblíbené televizní pořady doma - dětmi z předškolní třídy:

Tituly byly ještě pestřejší, než uvádí tabulka v odpovědích rodičů. Pro zjednodušení jsem je sloučila do všeobecnějších názvů. Například titul „Faktor strachu“ a „Boj o přežití“ jsem sloučila do názvu Akční sportovní soutěže. Seriály, jako je například „Ulice“, „Kobra 11“, „Comeback“, „Dr.Hausse“... jsem sloučila do názvu Seriály pro dospělé.Pod názvem Kreslené pohádky pak můžeme hledat pořady, jako je například „Shrek“ nebo „Madagaskar“ apod... Animované seriály jsou například „Simpsonovi“, „Večerníček“. Zvláštní titul má i „Animáček“, „Kouzelná školka“ nebo „Studio Kamarád“, ty najdeme sloučené do názvu pořady pro předškoláky atd...Chtěla jsem zjistit, zda se tituly shodují s uváděnými názvy, které uvedli rodiče. V podstatě došlo ke shodě, ale děti uvedly učitelkám ještě obsáhlejší výčet jednotlivých pořadů.

Tabulka č. 4: Nejsledovanější televizní pořady

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Animované seriály	50	19,20 %
Kreslené pohádky	50	19,20 %
Celovečerní pohádky	28	10,70 %
Celovečerní filmy	33	12,60 %
Akční sportovní soutěže	19	7,30 %
Pořady pro předškoláky	30	11,50 %
Seriály pro dospělé	21	8,00 %
Hudební pořady	2	0,80 %
Sportovní přenosy	6	2,30 %
Zprávy	7	2,70 %
Reklamy	15	5,70 %
Celkem	261	100,00 %

Z tabulky lze zjistit, že téměř u pětiny dětí jsou nejoblíbenější animované filmy, kreslené pohádky jsou zastoupené stejným procentem oblíbenosti. Hned na třetím místě se umístily celovečerní filmy, které uvedlo celkem 10,70 % dotazovaných. Na čtvrtém místě, v zastoupení 11,50 % se umístily pořady pro předškoláky a celovečerní pohádky jsou

oblíbené z 10,70 %. Nejméně zajímavé tituly jsou hudební a sportovní pořady, ale televizní noviny jsou oblíbenější než tyto dva jmenované pořady. Televizní reklamy má v oblíbenosti 5,70 % dětí a seriály pro dospělé pak celých 8,00 %. Vzhledem k časům jednotlivých pořadů si myslím, že rodiče uváděly čas, který děti stráví u televizní obrazovky velice zkráceně a čas prožitý s televizními pořady bude ve skutečnosti mnohem vyšší. Tabulka má pouze doplňující charakter.

Otázka č. 5: Televizní sledovanost v mateřských školách.

Myslím si, že pro děti předškolního věku- všeobecně, jsou důležitější vzájemné prosociální vztahy, hra a prožitek, který vzniká na základě společných činností a také vzájemná verbální komunikace ve vztahu učitelka- dítě nebo dítě- dítě. Troufám si říci, že artikulační vzor a výslovnost učitelky v přímé komunikaci je pro dítě přínosnější než pozorování kreslené postavičky. Také si myslím, že televizní pořady a vysílání pro mateřské školy sledují děti v odpoledních hodinách doma, proto je naprosto zbytečné, sledovat je ještě v MŠ. Zajímalo mě však i názor učitelek mateřských škol.

Tabulka č. 5: Televizní sledovanost v MŠ

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Každý den	1	2,00 %
3 x týdně	1	2,00 %
Jen občas	16	32,00 %
Nesledujeme	32	64,00 %
Celkem	50	100,00 %

Z průzkumu vyplývá, že 64,% učitelek sdílí pravděpodobně stejný názor na sledování televizních pořadů v mateřské škole jako já a pořady nesledují. Zhruba jedna třetina dotazovaných sleduje televizní pořady v MŠ občas a 2 % dotazovaných 3x týdně. Stejně 2 % pak sleduje televizi v předškolním zařízení každý den. Je zde jasně prokázáno, že učitelky dávají přednost řízeným činnostem před sledováním televizních pořadů, i když jsou určené předškolním dětem. *Hypotéza č.7 se potvrdila.*

Otázka č.6: Počítačové hry v mateřské škole.

Myslím si, že předškolní děti by neměly být počítačovými hrami zatěžované. Jejich vlivem může dojít k poruše pozornosti a má i další specifické negativní vlivy, jako je

například počáteční závislost. Pro děti jsou velice populární a atraktivní a děti je chtějí hrát. Pokud v mateřských školách fungují, jsou zde vytvořena pravidla k jejich používání, vystřídání se mezi sebou, déle trvání hraní a podobně. Děti, pokud jsou v zápalu nějaké hry pak mohou pravidla porušovat a také může nastat mezi jednotlivými dětmi spor.

Tabulka č. 6: Počítačové hry v MŠ

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
Výukové programy	5	10,00 %
Logické hry	4	8,00 %
Tvořivé hry	8	16,00 %
Nepořizujeme	33	66,00 %
Celkem	50	100,00 %

Z průzkumu vyplývá, že 66 % respondentů uvedlo, že počítačové hry dětem do mateřské školy nepořizují. Zhruba jedna třetina pak tyto programy nebo hry má. *Hypotéza č.7 se potvrdila.*

Otázka č. 7: Rozvíjení verbálních schopností.

Názory na rozvíjení komunikačních schopností a s tím souvisejících verbálních dovedností se různí. Chtěla jsem zjistit, jaký názor mají na tuto otázku učitelky mateřských škol a kterému způsobu daly přednost a myslí si, že je důležitější.

Tabulka č. 7.1: Sledování DVD, televize

Pořadí odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
1. místo	1	2,00 %
2. místo	0	00,00 %
3. místo	7	14,00 %
4. místo	42	84,00 %
Celkem	50	100,00 %

Vliv na verbální schopnosti sledováním televize, DVD je podle učitelek z 84 % na posledním místě, známka 4.

Tabulka č. 7.2: Čtení pohádek

Pořadí odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
1. místo	7	14,00 %
2. místo	20	40,00 %
3. místo	18	36,00 %
4. místo	5	10,00 %
Celkem	50	100,00 %

Dotazované učitelky si myslí, že verbální schopnosti v zastoupení 40 % , se rozvíjejí čtením pohádek, známka 2.

Tabulka č. 7.3: Společný čas s rodinou

Pořadí odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
1. místo	35	70,00 %
2. místo	13	26,00 %
3. místo	2	4,00 %
4. místo	0	00,00 %
Celkem	50	100,00 %

Učitelky mateřských škol označily ze 70 % společně strávený čas s rodinou jako nejdůležitější faktor pro získávání verbálních schopností u dětí v předškolním věku, známka 1.

Tabulka č. 7.4: Pobyt v mateřské škole

Pořadí odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
1. místo	7	14,00 %
2. místo	17	34,00 %
3. místo	23	46,00 %
4. místo	3	6,00 %
Celkem	50	100,00 %

Z průzkumu vyplývá, že pobyt dětí v mateřské škole ovlivňuje verbální schopnosti dětí z 46 % , známka 3.

Tabulka č. 7.5: Sumarizace výsledků rozvíjení verbálních schopností

Typ odpovědi	Známkování
sledování televize , DVD	4
čtení pohádek	2
společný čas dětí s rodinou	1
pobyt v MŠ	3

Z průzkumu vyplývá, že učitelky mateřských škol označily za nejdůležitější faktor, který pozitivně ovlivňuje verbální vyjadřování dětí společně strávený čas dětí s rodinou a za nejméně příznivý faktor sledování televize nebo DVD. *Hypotéza č. 7 se potvrdila.*

Otázka č. 8: Přednost médiím před společnou komunikací rodičů s dětmi.

Na základě rozhovoru s dětmi, také na základě pestrosti sledovaných pořadů v televizi, která je uvedena v tabulce č. 2.4 i osobních zkušeností, dotazované učitelky odpovídaly takto:

Tabulka č. 8: Přednost médiím před komunikací

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
ano	43	86,00 %
ne	4	8,00 %
nevím	3	6,00 %
Celkem	50	100,00 %

Tabulka vypovídá o tom, že si 86 % učitelek mateřských škol myslí, že děti tráví více času s televizí, počítačovými hrami a DVD než ve společnosti svých rodičů. 8 % učitelek si myslí opak a 6 % učitelek uvedlo, že neví. *Hypotéza č. 3 a č. 4 se potvrdila.*

Otázka č. 9: Přenechávání na MŠ kompetentnost v oblasti rozvoje řeči.

Učitelky mateřských škol jsou kompetentní k tomu, aby rozvíjely celou osobnost předškolních dětí i s rozvojem jejich celkových komunikačních schopností, v rámci individuálního přístupu. Při naplněnosti tříd je individuální přístup k dětem velmi náročný. Na základě osobních zkušeností, i připomínek jiných učitelek k tomuto problému si

myslím, že ve většině případech nechávají rodiče většinu různých problémů na MŠ. K nim patří i individuální procvičování řeči a komunikace celkem.

Tabulka č. 9: Přenechávání kompetentnosti na MŠ

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
ano	38	76,00 %
ne	9	18,00 %
nevím	3	6,00 %
Celkem	50	100,00 %

Z průzkumu vyplývá, že 76 % dotazovaných učitelek si myslí, že rodiče nechávají rozvíjet komunikační dovednosti a schopnosti dětí v předškolní třídě, především na učitelkách v mateřských školách. 18 % učitelek tento názor nesdílí a 3 % neví. *Hypotéza č. 2 byla potvrzena.*

Otázka č. 10: Spolupráce logoped - rodina – MŠ.

Ne ve všech mateřských školách funguje provázanost logopedické poradny, rodiny a mateřské školy. V některých předškolních zařízeních je jakousi zavedenou praxí to, že rodiče na základě rady s učitelkou začnou navštěvovat logopeda. Materiály, pak rodiče poskytnou MŠ a společně se podílejí na procvičování řeči. Zajímalo mě, jaká je praxe v jiných mateřských školách jakou měrou se učitelky podílejí v oblasti logopedické nápravy.

Tabulka č. 10: Spolupráce

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Vyjádření v %
písemná cvičení	6	12,00 %
neinformují	6	12,00 %
informují, nepouž. cvičení	17	34,00 %
péče je na MŠ	21	42,00 %
Celkem	50	100,00 %

Z výzkumu vyplývá, že 12 % dotazovaných učitelek odpovědělo, že skutečně rodiče předávají MŠ potřebné materiály a společně procvičují dle materiálů doporučených logopedem. Dalších 12 % rodičů MŠ neinformuje o tom, že s dětmi navštěvují

logopedickou poradnu. 17 % respondentů uvedlo, že rodiče MŠ informují o tom, že docházejí k logopedovi, ale po MŠ nepožadují procvičování s dětmi z doporučeného materiálu. 42 % učitelek uvedlo, že rodiče ponechávají logopedickou péči na MŠ a samy s dětmi nápravu neprovádějí. *Hypotéza č. 2 se potvrdila.*

Závěrečné shrnutí

Cílem mojí bakalářské práce bylo zjistit, zda je verbální komunikace dětí předškolního věku, zvláště pak u nejstarší věkové skupiny, tedy dětí 5-7letých na nižší úrovni. K získání potřebných informací jsem oslovila jak učitelky mateřských škol, tak i rodiče předškolních dětí. Pomocí dotazníkového šetření, na základě informací od rodičů i učitelek mateřských škol bylo zjištěno, že skutečně vyjadřovací schopnosti v rámci souvislého verbálního vyjadřování jsou problémové. Dále jsem také zjistila, že vysoké procento dětí má potíže se samostatnou výslovností. Z průzkumu vyplynulo, že všeobecně rodiče v dnešní době neprožívají s dětmi společně větší část volného času. Děti tráví volný čas s televizí, DVD přehrávači a videohrami, což způsobuje jejich narušenou komunikaci. Pomocí zpracovaných diagnostických listů z naší mateřské školy ve Srubci, odpovědí rodičů a učitelek, které jsou kompetentní k posuzování narušené řeči, se všech 7 hypotéz potvrdilo.

Mateřská škola je složitá síť vztahů různých lidí uvnitř i vně předškolního zařízení. Všem aktérům, ať už z řad rodičů nebo učitelek jde však o společný cíl. Tím je, aby se děti v mateřské škole cítily dobře a byly spokojené. Samozřejmě má MŠ určité poslání v rámci výchovně vzdělávacích činností. Každá učitelka musí mít v první řadě vždy na mysli uspokojování potřeb všech dětí, které jí navštěvují a bez ohledu na to, co sebou dnešní doba přináší. Již na začátku své bakalářské práce jsem hovořila o tom, že dnešní děti dovedou získávat, ale i používat díky médiím mnoho informací. Doba zrychluje, je plná technických zázraků a vymožeností, a to, co se zdálo být před 30 lety nemožné je dnes běžnou součástí života mnoha lidí. Přináší to však i negativní vlivy. Dospělí lidé jsou velmi zaměstnaní. Současné maminky chvátají do práce a svoje děti nechávají hlídat chůvami nebo je přihlašují do jeslí a mateřských škol. Rodina společně prožívá čím dál méně času. Rodiče začala v širokém záběru nahrazovat média. Pokud rodiče nechávají dětem volnost ve volbě nevhodných televizních pořadů nebo počítačových her, nastane problém, který může vyústit v závislost na těchto médiích. Děti se pod vlivem akčních hrdinů mohou stát agresivnějšími a mohou nastat i problémy s verbální komunikací. Takoví hrdinové se totiž dokážou vyjadřovat dost vulgárně a omezeně. Výsledky mého výzkumu vypovídají o určitých problémech. Rodiče sice vypovídají, že jejich děti stráví u televizí, videa nebo počítače denně zhruba 45 min. Já si však na základě dalších zpracovaných pomocných tabulek myslím, že tento čas neodpovídá skutečnosti. Rodiče podporují děti ve sledování televizních pořadů, protože je nechají dívat i na nevhodné pořady. Podporují je i v hraní počítačových her, protože jim je pořízují. Možná se v tu dobu nacházejí v jednom bytě, ale vzájemně spolu nekomunikují a

děti tak dostatečně nepodporují v rozvoji verbální komunikace. A stačí k tomu tak málo. Posadit si své dítě na klín, vzít si knížku do ruky, číst si, prohlížet obrázky a povídat si o příběhu. Z průzkumu jsem také zjistila, že v dnešní době je také na okraj zájmu vytlačeno divadlo, které je skvělým vzorem pro správné vyjadřování a má funkci dobrého artikulačního vzoru. Ve 100 % bylo uvedeno, že pravidelně děti sledují divadelní představení v rámci činností v mateřských školách. V oblíbenosti naopak vedou kreslené a dabované filmy, které funkci dobrého artikulačního vzoru naprosto postrádají. Rodiče dále v rozporu s dalšími výsledky výzkumu vypovídají, že sledování televize apod. má vliv spíše záporný na rozvoj řeči, při tom pořízují dětem tyto programy a nechávají je sledovat nevhodné televizní pořady. Rodiče v dotaznících uvedli, že je třeba podporovat řeč dítěte v rodině, ale nemají na své děti dostatek času.

Učitelky mateřských škol naopak omezují sledování televize i počítačové hry v předškolních zařízeních. Z uvedených odpovědí učitelek mateřských škol bylo skutečně prokázáno, že úroveň verbální komunikace u dětí v předškolní třídě je na dostatečné úrovni, a to je velmi alarmující výsledek. Je zajímavé, že v dnešní době plné různorodých informací se na povrch laické veřejnosti dostává informace o klesající úrovni verbálního vyjadřování velmi pomalu. Je na nás učitelkách pokračovat v nastavené práci tak, aby dosáhla lepších výsledků. Je třeba zapojit do řešení problémů co největší počet veřejnosti z řad rodičů a společně tak změnit současnou úroveň komunikace u předškolních dětí.

Přínos této práce a její využití v praxi vidím hlavně v tom, že se podařilo prokázat důležitost vztahů na rodinné úrovni ve spojitosti s verbální komunikací a omezením používání technických médií s ohledem na schopnost chápání a věk dětí.

Seznam použité a citované literatury:

- BĚLINOVÁ, L. a kol. Pedagogika předškolního věku. Praha: SPN, 1980. ISBN 14-398-82.
- HELUS, Z. Dítě v osobnostním pojetí. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.
- HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J., ŠRÁMKOVÁ, V. Mluvený projev a přednes. Praha: SPN, 1985. ISBN 14-416-85.
- KLENKOVÁ, J. Logopedie. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1110-9.
- KUTÁLKOVÁ, D. Logopedická prevence. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-056-9.
- KUTÁLKOVÁ, D. Vývoj dětské řeči krok za krokem. Praha: Grada, 2010. ISBN 80-247-1026-9.
- LECHTA, V. a kol. Terapie narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál, 2002.
- LMS. Česká logopedie. Galen, 2004. ISBN 80-7262-383-4.
- MATĚJČEK, Z. Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte. Praha: Grada, 2005. ISBN 978-80-247-0870-6.
- MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. Psychologie pro učitelky Mateřské školy. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X
- NELEŠOVSKÁ, A. Pedagogická komunikace v teorii a praxi. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0738-1.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. ÚIV, Tauris 2005
- SOVÁK, M. Logopedie předškolního věku. Praha: SPN, 1986. ISBN 80-85989-16-6.
- SVOBODOVÁ, E. a kol. Vzdělávání v Mateřské škole. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
- VYŠTEJN, J. Vady výslovnosti. Praha: SPN, 1979. ISBN 14-350-87.
- ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.
- Informatorium 3-8, č. 1. 2004
- Informatorium 3-8, č. 6. 2006

Příloha 1

Hry a cvičení z knihy MARY WEAVEROVÉ, „300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy“.

Běh k písmenkům

Dovednosti: rozlišování hlásek
rozvoj motoriky

V prostornější místnosti nebo venku si můžete procvičit hlásky s živým pohybem. Vyvolejte nějakou hlásku (např. „S“) a všichni mají doběhnout k věci, jejíž název touto hláskou začíná (např. stůl, sporák, sáček). Kdo je poslední vybírá další hlásku. Starším dětem můžeme zadat první písmeno vysloveného slova (např. slunce). Tato hra je vhodnější pro více dětí, lze ji však hrát i ve dvojici.

Práce v domácnosti

Dovednosti: rozvoj samostatnosti
zrakový postřeh

Každá rodina, bez ohledu na to, jak je velká, musí uvažovat o vhodných povinnostech pro své členy. Jistě všem pomůže, když rodiče zadají určité úkoly dětem. Uspokojují tím touhu dítěte po nezávislosti uvnitř rodiny a poskytují radost z vykonané práce. Chcete-li zorganizovat domácí práce pro své děti, vyrobte si barevný rozvrh. Přitom můžete postupovat různým způsobem. Můžete zavést obálky se jmény dětí a dovnitř vkládat kartičky s ilustrovanými úkoly. Pro ty si vymyslete jednoduché symboly. Nezapomeňte, že dítě čerpá svou informaci hlavně z obrázku.

Hry a cvičení z knihy CHARLOTTE LYNCH, JULIA KIDD, „Cvičení pro rozvoj řeči“.

Napodobování činností:

„Kuba řekl“

Vyzvěte dítě k napodobování činností, například:

Kuba řekl: „Zatleskejte rukama“.

Kuba řekl: „Dotkněte se nosu.“

Kuba řekl: „Vyplázněte jazyk.“

Když vyslovujete název činnosti, také ji provádějte, aby vás dítě mohlo napodobovat.

Písničky a říkadla

Zpívejte písničky nebo recitujte říkadla, která vyzývají k napodobování:

„Kolo, kolo mlýnský“,

„Paci, paci, pacičky“,

„Vařila myšička kašičku“,

„Šnečku, šnečku, vystrč růžky“.

Hry a cvičení z knihy Tomáše Henka, „Hrou připravujeme na školu“.

Hra učí dítě rozkládat slova na části, souvisle vyprávět, co vidělo nebo slyšelo:

Ukážeme na oko a řekneme „o“. Dítě doplní „ko“. Podobně: ucho, ocet, oheň, elektrika atd.

Ukážeme na ruku a řekneme „ru“. Dítě doplní „ka“. Podobně: noha, pero, sešit, papír atd. Hádej, které slovo si myslím? Řekneme první slabiku slova, které si myslíme, např. „pe“ (pero). Dítě hádá: peníze, peněženka, pekař, pečivo, pero.

Co kdo dělá – učitel, řidič, lékař, krejčí, holič, zedník, prodavač, listonoš atd.

K procvičování obtížnějších hlásek (s, z, c, f, k, r) můžeme použít říkadel a básniček, v nichž se tyto hlásky velmi často objevují.

Švec

Byl jeden švec,
měl doma pec,
na peci klec,
podivná věc.
V té kleci slepici,
Sypal jí pšenici.
Každý den z klece
Vypadlo vejce.

Fr, Kábele

Kráky – krák

U hradu je stará brána,
Sedí na ní černá vrána.
Vrána kráká kráky krák,
Letí k hradu černý mrak.
Mrak usedá na bránu,
Je to hejno havranů.

Fr. Kábele

Bázlivé house

House v strouze
Kousek pouze
Od husy se vzdálilo.
Hned ji z nouze
Volá dlouze,
Pláče, že se ztratilo.

P. Hájek

Příloha 2

Dotazník

Vážení rodiče, **chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku**, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma: Úroveň verbální komunikace u dětí v předškolní třídě. Dotazník si prosím pozorně přečtěte a následně u každé otázky vyberte jednu odpověď (popř. více odpovědí, je-li vyznačeno) a označte ji. Dotazník je anonymní. Simona Benešová, učitelka v MŠ, studentka Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, obor učitelství pro MŠ.

1. Všeobecně média rozšiřují znalosti, komunikaci a fantazii u dětí předškolního věku. Kolik času stráví vaše dítě u televize, videa nebo počítačových her v průběhu pěti pracovních dnů (zaškrtněte prosím sečtený čas za celý pracovní týden):

- a) 15 min. až 30 min.
- b) 1h až 2h
- c) 3h až 4h
- d) 4h a více

V průběhu víkendu (zaškrtněte prosím sečtený čas za dva dny):

- a) 15 min. až 30 min.
- b) 1h až 2h
- c) 3h až 4h
- d) 4h a více

2. Moje dítě má oblíbené tyto pořady (možnost více odpovědí):

- a) krátké animované pohádky
- b) delší animované pohádky
- c) celovečerní pohádky
- d) akční a fantasy filmy
- e) seriály
- f) sportovní přenosy
- g) dokumentární filmy

Uveďte prosím, několik nejoblíbenějších pořadů vašeho dítěte:.....

.....

.....

3. Uvádí se, že počítačové hry u dětí rozvíjejí logické myšlení, manipulační schopnosti, soustředěnost a fantazii, proto -1a). pořizují svému dítěti počítačové hry typu (zaškrtněte jednu odpověď):

- a) výukových programů
- b) logické hry
- c) akční hry
- d) tvořivé hry

2.b) Nepořizují, uveďte důvod:.....

.....

.....

4. Pohádky na dobrou noc dětem předkládáme (možnost více odpovědí):

- a) nečteme, nevyprávíme, protože nemáme tolik času
- b) předčítáním pohádek
- c) vyprávěním pohádek
- d) formou audio záznamu
- e) formou dvd či televize

5. Pohádky svému dítěti vyprávíme nebo čteme:

- a) denně
- b) 4krát týdně
- c) 3krát týdně
- d) 2krát týdně
- e) alespoň jedenkrát týdně
- f) nečteme

6. Společný čas se svým dítětem v průběhu pracovního týdne trávíme i tímto způsobem(možnost více odpovědí):

- a) nechávám dítěti volnost při spontánních hrách
- b) zapojuji dítě do drobných pracovních činností ,napíšte jaké:.....
.....
- c) sleduje televizi
- d) hraje počítačové hry
- e) dítě je zapojeno do mimoškolní činnosti
Připište kroužek, který dítě navštěvuje:.....
- f) jiné.....

7. Společný čas se svým dítětem trávíme o víkendu i tímto způsobem(možnost více odpovědí):

- a) nechávám dítěti volnost při spontánních hrách
- b) sledováním televize, dvd, hrají počítačové hry
- c) výlety
- d) divadelní představení, kulturní akce
- e) sportovní vyžití
- f) jiné
(vypište).....

8. Divadelní představení jsou pro naše dítě součástí života, divadlo navštěvuje :

- a) pravidelně s rodinou
- b) nepravidelně s rodinou
- c) výjimečně s rodinou
- d) pravidelně s MŠ

9. Sledování televize, dvd, má vliv na vývoj řeči:

- a) výrazně kladný
- b) spíše kladný
- c) nemá vliv
- d) spíše záporný
- e) výrazně záporný

10. Vlivem médií mají současné děti :

- a) větší slovní zásobu a lepší schopnost vyjadřování se
- b) větší slovní zásobu, ale horší schopnost vyjadřování se
- c) menší slovní zásobu, ale dovedou ji lépe použít
- d) menší slovní zásobu v češtině a nedovedou se vyjadřovat

11. Co si myslíte o rozvoji řeči u předškolních dětí:

- a) není třeba nějak zvlášť věnovat, rozvíjí se sama
- b) dítě má dnes tolik podnětů, že je zbytečné věnovat vývoji řeči zvláštní péči
- c) případné potíže s výslovností zmizí s věkem samy
- d) je třeba rozvoj řeči dítěte v rodině podporovat
- e) potíže v řeči je třeba řešit co nejdříve po poradě s odborníkem

Děkuji Vám za úplné a pravdivé vyplnění dotazníku, a za čas, který jste mu věnoval/a.

Dotazník

Milé kolegyně, chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma: Úroveň verbální komunikace u dětí v předškolní třídě.

Dotazník si prosím pozorně přečtete a následně u každé otázky vyberte jednu (popř. více odpovědí, je-li vyznačeno) a označte ji. Dotazník je anonymní.

Simona Benešová, učitelka v MŠ, studentka Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, obor učitelství pro MŠ.

1. Myslíte si, že verbální komunikační schopnosti u dětí v předškolní třídě jsou výborné(připište Váš odhad v procentech ke každému bodu):

- a) výborné
- b) velmi dobré
- c) dostatečné
- d) nedostatečné

2. Kolik dětí z vaší třídy potřebuje logopedickou péči(uveďte prosím, kolik dětí máte v předšk. třídě, př. 28/12):

3. Kolik dětí z předškolní třídy, by zvládlo převyprávět příběh podle obrázků bez ohledu na špatnou výslovnost:

(př. 28/12).

4. Na základě rozhovoru s dětmi, uveďte, které pořady TV děti doma nejčastěji sledují:

.....
 .....

5. Televizní vysílání pro MŠ sledujeme v MŠ:

- a) každý den
- b) 3krát týdně
- c) jen občas
- d) nesledujeme

6. Při hrách s počítačem v MŠ nabízíme spíše (vyberte jednu odpověď):

- a) výukové programy
- b) logické hry
- c) tvořivé hry
- d) nepořizujeme

7. Myslíte si, že verbální komunikační schopnosti se rozvíjí(oznámkujte 1-4):

- a) sledováním TV, dvd
- b) čtením pohádek
- c) společným časem strávených dětí s rodinnými příslušníky
- d) pobýváním v MŠ

8. Myslíte si, že děti tráví více času s médii, než společně s rodiči?:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

9. Myslíte si, že rodiče nechávají na MŠ kompetentnost v oblasti rozvoji verbální komunikace u předškolních dětí:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

10. Je na vaší MŠ nějakým způsobem provázána spolupráce rodina-logoped-MŠ?

- a) rodiče nám dávají písemná cvičení k individuální činnosti a také s dětmi doma pracují
- b) neinformují nás
- c) slovně nás informují, ale nepožadují od nás individuální cvičení od logopeda
- d) ponechávají péči na MŠ a doma se práci s dítětem dle rad logopeda nevěnují

Děkuji Vám za úplné a pravdivé vyplnění dotazníku a za čas, který jste mu věnovala.

Příloha 3:**Mateřská škola Srubec, Na Chalupy 44, 370 06 České Budějovice****Diagnostický záznam****Jméno dítěte:.....Datum narození:.....**

Tělesná oblast	Rok	Rok	Rok
Hrubá motorika			
Chůze po schodech střídání nohou			
Poskoky			
Skákání na jedné noze			
Hod míče jednoruč			
Chytání míče			
Kotoul vpřed			
Dosáhnout přes vzpřímenou hlavu na ušní lalůček			
Jemná motorika			
Modelování			
Trhání papíru			
Stříhání			
Lepení			
Skládání papíru			
Navlékání korálků			
Stavění kostek			
Laterarita			
P			
L			
Nevyhraněná			
Grafomotorika			
Držení tužky			
Tlak na tužku			
Kresba			
Čáranice			
Hlavonožec			
Postava			
Zvířecí typ			
Profil			

Poznámky:

Kognitivní oblast	Rok	Rok	Rok
Paměť			
Vštípení			
Uchování			
Vybavení			
Vnímání			
Globální			
Diferenciální			
Číselná řada			
1-5			
5-10			
10-více			
Myšlení			
konkrétní			
Jednoduché zobecňování			
Diferenciace nadřazených pojmů			
Pozornost			
Soustředí se			
Potíže při udržení			
neklid			
Geometrické tvary			
kruh			
čtverec			
trojúhelník			
obdélník			
jiné			
Hudební oblast			
intonace			
rytmus			
Pohybové vyjádření			
Pravolevá orientace			
vpravo			
vlevo			

Poznámky:

Znalost			
jméno			
adresa			
Grafický záznam svého jména			
písmen			
číslic			
Barvy			
červená			
modrá			
zelená			
žlutá			
bílá			
černá			
hnědá			
doplňkové			
odstíny			
Orientace v prostoru			
první			
poslední			
před			
za			
mezi			
vedle			
nad			
pod			
u			
nahoře			
dole			
uprostřed			
Socializace			
Emoční inteligence			
sebeovládání			
vytrvalost			
empatie			

Poznámky:

Sebeobsluha	Rok	Rok	Rok
svlékání			
oblékání			
uklizení oblečení			
používání kapesníku			
samostatné použ. WC			
zapínání knoflíků			
zapínání zipu			
vázání tkaniček			
obouvání bot-spr. noha			
Stolování			
Samostatné jení			
Správné držení lžice			
Používání příboru			
Samost. pitný režim			
Hra			
paralelní			
sdužující			
kooperativní			
hraje si samo			
Ve hře chce velet			
Obsahový výběr hry			
Viditelné aspekty			
Snaží se být nenápadné			
Je agresivní k ostatním			
Zapadá do kolektivu			
Prosazuje své názory			
Je iniciativní			
Spíše introvert			
Spíše extrovert			
Zapojení do práce			
Úklid hraček			
Úklid pomůcek			
Pomoc mladším			
Práce na zahradě			
Šetrné zacházení.....			

Poznámky:

Řeč	Rok	Rok	Rok
Logopedická péče			
Výslovnost			
c			
s			
z			
č			
š			
ž			
l			
r			
ř			
ď			
ť			
ň			
k			
g			
h			
f			
v			
ch			
d			
b			
p			
m			
n			
Fonetická orientace			
Hláska na začátku sl.			
Hláska na konci slova			
Hláska uprostřed sl.			
Délka samohlásek			
Počet slabik ve slově			
Homonyma			
Synonyma			

Poznámky:

Slovní zásoba	Rok	Rok	Rok
Omezená, rozšířená vlastní slova			
Vyjadřování			
Používání rodů			
Skloňování			
Reprodukce			
Popis obrázku, samostatnost, pomoc			
Reprodukce pohádky			
Samostatné vyjadřování svých myšlenek, úsudků, prožitků, názorů			

Poznámky :